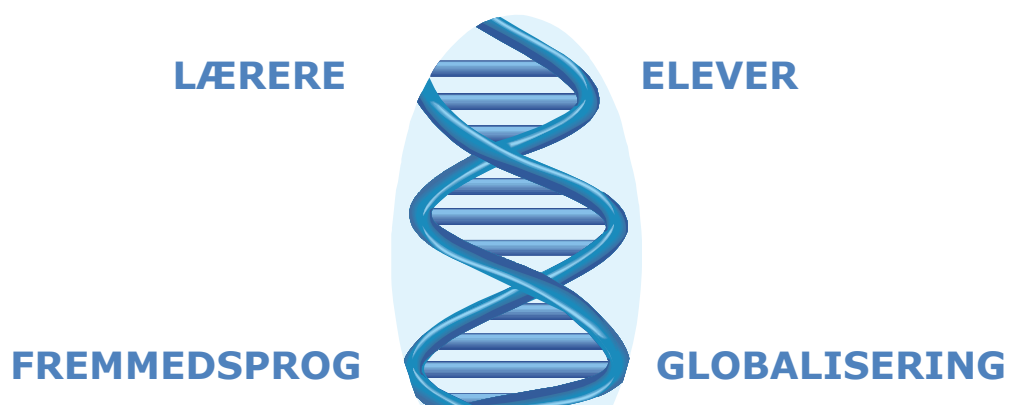

SPROGKERNEN

**– EN UNDERSØGELSE AF
FREMMEDSPROGS-
UNDERVISNINGEN
I DET ALMENE GYMNASIUM**

EXECUTIVE SUMMARY

Projekt Sprogkernen har med støtte fra Undervisningsministeriet og medfinansiering fra CBS, KU og DEA gennemført en undersøgelse af sprog- og kulturundervisningen i det almene gymnasium. Projektet har været udforskende, kvalitativt og interessenorienteret i form af dialog med gymnasieelever, gymnasielærere, fagkonsulenter, repræsentanter for professionshøjskolerne og universitetsforskere. Fokus har været på afdækning af udfordringer, løsningsforslag og facilitering af nytænkning af gymnasieundervisningens rammer, fagenes identitet og aktørernes oplevelse af denne, det nationalfilologiske fundaments rolle og den fagdidaktiske situation for fremmedsprogfagene i gymnasiet. Formålet har været at præsentere konkrete anbefalinger, som bygger på empiriske undersøgelser, som politikere og faglige interessenter kan tage stilling til i en videre debat. Det har været af stor betydning for projektet at være lyttende, undersøgende og problemidentificerende således at brugernes holdninger og opfattelser har stået i centrum.

Projektet har haft et samlet budget på godt 300.000 kr.¹ Projektet afsluttes med denne rapport, hvori udfordringer, løsningsforslag, dokumentation og anbefalinger samles. Organisatorisk har projektet haft en styregruppe, en projektleder, en AC-support og en studentermedhjælp til projektstyring, budgetopfølgning, konferenceorganisering m.m. Styregruppen har fungeret som strategisk planlægningsgruppe, og gruppen har foretaget mindre justeringer af processen undervejs for at optimere resultatindsamling og dialog. Metodisk har projektet fokuseret på empiriske undersøgelser med kvalitative data til belysning af aktørernes *oplevelse* af sprogfagene, og kollaborative processer har været bærende i workshops, konference og Flying Squads. Identifikation og sammenfatning af tendenser, af sammenfaldende opfattelser og oplevelser og deraf følgende konklusioner er foretaget af projektets projektleder i samarbejde med projektets styregruppe.

På denne baggrund fremstår følgende anbefalinger:

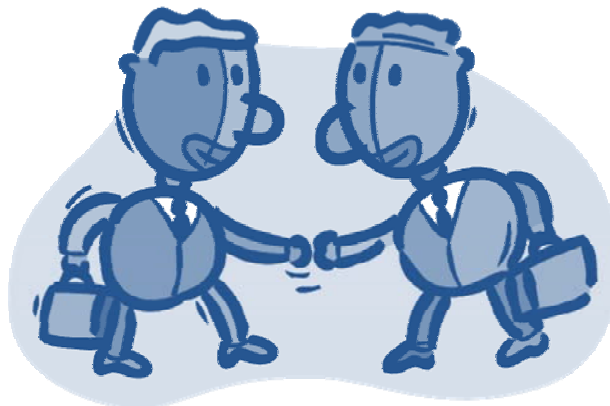
- (1) De sproglige og kulturelle kompetencer som opbygges i fremmedsprogfagene, skal give klare interkulturelle handlingskompetencer.
- (2) Der er behov for en klarere definition af hvad det betyder at være sprogligt og kulturelt kompetent i en globaliseret verden, og dette skal kunne omsættes i klare læringsmål.
- (3) Fremmedsprogundervisning befinder sig i en lavstatussituation og skal knyttes mere klart dels til andre fag dels til karrieremæssige udviklingsmuligheder.
- (4) Vejene ad hvilke man lærer sprog og kultur og omsætter dem til handlingskompetence, skal tydeliggøres således at eleverne kan erkende og monitorere egne læringsprocesser.

---

¹ Heraf har UVM støttet med en bevilling på 163.796 kr. CBS har stået for en medfinansiering på 84.000 kr. DEA har medfinansieret med 50.000kr. og KU med 4.000 kr.

- (5) Den globale borgers uddannelse skal i højere grad ud af klasseværelset og ind i netværk og relevante brugskontekster.
- (6) Den røde stregs pædagogik og den dogmatiske normativitet skal nedtones og erstattes af en forståelsesdimension som bidrager til elevernes interkulturelle og intellektuelle udvikling.
- (7) Studieretningsgymnasiets organisering skal ændres således at sproglige og kulturelle kompetencer kan udfoldes i et fagligt fællesskab med andre gymnasiefag, fx samfundsfag.
- (8) Litteraturundervisningens rolle som sprogtilegnelsesredskab og kulturforståelsesparameter bør nedtones, således at videntilegnelse om globale problemstillinger bringes mere i fokus med henblik på at give eleverne interkulturel handlingskompetence.

Endelig skal det noteres, at der ikke hos hverken respondenter eller interessenter sættes spørgsmålstegn ved at gymnasiets fremmedsprogsundervisere også fremadrettet skal varetage undervisning inden for fremmedsprog og den dertil knyttede kulturforståelse.

INDHOLD

EXECUTIVE SUMMARY	1
INDHOLD	3
FORORD	4
INDLEDNING	5
ANBEFALINGER OG PERSPEKTIVER	7
SPROGKERNEN: DOKUMENTATION	14
Workshop I	17
Gymnasiebesøg – marts – juni 2010	21
Workshop II	23
Sprogkernens konference 9. september 2010 - 'Mere fart på fremmedsprogene'	24
Flying Squads	28
AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER	32
BILAG	33

FORORD

Den globale borger skal kunne klare sig i en stadig mere kompleks verden – en verden der står åben for nye generationer af unge danskere. Den stigende kompleksitet betyder at det danske uddannelsessystem stilles over for nye udfordringer. Danmark er specielt udfordret af globaliseringen: Det danske sprogområde er lille, men samtidig skal vi sikre at de bedste internationale hjerner vælger at arbejde for vores virksomheder, og vi skal kunne agere klogt i den sproglige og kulturelle mangfoldighed globaliseringen indebærer. Udviklingen gennem de seneste årtier har dog indikeret at Danmark går i den forkerte retning hvad angår uddannelsessystemets evne til at motivere de unges tilegnelse af kultur- og sprogkompetencer. Fremmedsprogsdisciplinerne, hvorfra såvel fremmedsprogs- som kulturkompetencer forventes at udspringe, opfattes gennemgående som lavstatusfag i gymnasiet og færre og færre unge vælger at dygtiggøre sig inden for de traditionelle fremmedsprogsdiscipliner, bl.a. fordi de ikke kan se at kompetencer fra disse discipliner bidrager væsentligt til en spændende karriere. For fremadrettet at kunne forholde sig til de udfordringer som gymnasiet står overfor i forhold til at gøre kommende medarbejdere interkulturelt handlingskompetente, har Projekt *Sprogkernen* afdækket fremmedsprogenes **udfordringer i gymnasiet** og kommer i denne rapport med **anbefalinger** til en ændring/fornyelse af **kernefagligheden** i fremmedsprogsundervisningen i de gymnasiale uddannelser.

Sprogkernens styregruppe vil her gerne give udtryk for stor taknemmelighed for den imødekommenhed, åbenhed og interesse som vi er blevet mødt med overalt – en særlig tak skal gå til de gymnasielærere og -elever som beredvilligt har stillet op til interviews og indgået i dialog med os. Uden dem var projektets empiriske del aldrig blevet etableret, og uden et stort input fra aktørerne der står med fremmedsprogs- og kulturundervisningens udfordringer i gymnasiet til hverdag, havde projektet ikke kunnet gennemføres. Derudover en særlig tak til DEA som har ydet stor støtte og konkrete bidrag til projektet, og som har spillet en central rolle i forbindelse med lanceringen af rapporten. Også en særlig tak til de universitære interessenter som gratis har stillet viden og tid til rådighed for projektet.

Maj 2011

Sprogkernens Styregruppe

Margrethe Mondahl, Copenhagen Business School (projektleder)

Birgit Henriksen, Københavns Universitet

Mette Skovgaard Andersen, Copenhagen Business School

Nanna Rosenfeldt og Mikkel Bülow Skovborg, DEA

Alex Klinge, Copenhagen Business School

Helle Birk, Øregård Gymnasium

INDLEDNING

'Danmark er et lille sprogområde. Hvis vi skal kunne agere i en globaliseret verden, er det derfor vigtigt at vores nationale fremmedsprogskompetence er veludbygget og tidssvarende' (Kommissorium for arbejdsgruppen for uddannelse i fremmedsprog i Danmark, 2011).

Engelsk som arbejdsprog vinder frem alle steder, mens de små sprog taber terræn i uddannelsessystemet, og de traditionelle humanistisk orienterede studier er efter unge menneskers opfattelse ikke tydeligt karriereskabende. Interessen for de traditionelle fremmedsprogsfag har længe været dalende, uden tvivl godt hjulpet af troen på at engelsk er det nødvendige og tilstrækkelig universalværktøj i globaliseringens tidsalder. Det er et samfundsmæssigt problem. Hvis ikke kommende generationer af danskere er klædt på til at agere klogt og konstruktivt i multikulturelle kontekster, vil det betyde at Danmark ikke formår at tiltrække og fastholde de bedste internationale hjerner, og det vil betyde at dansk arbejdskraft har svært ved at komme ud og blive inspireret eller ligefrem beriget i globale miljøer; dansk konkurrenceevne lider skade, fordi vores uddannelser ikke får bibragt de unge tilstrækkelige sproglige og kulturelle kompetencer. Vi kan uddanne nok så dygtige ingeniører og biologer, men hvis de ikke kan agere hensigtsmæssigt i en multikulturel, international virkelighed, indskrænkes udfoldelsesmulighederne for deres viden og kompetencer.

Så der skal mere fart på fremmedsprogene –

Det handler om interkulturel handlingskompetence!

Der er gjort mange tiltag for at analysere fremmedsprogens rolle i det danske samfund. Dansk Industris *'Mere End Sprog'* (2007)² *'Hvad skal vi med sprog?'* (Verstraete-Hansen 2008)³, CBS's konference og publikation *'Fremmedsprog til fremtiden'*⁴, der fulgte op på DEA's rapport *'When Social Science and Humanities research generates profit'* (DEA 2007)⁵, *'De moderne fremmedsprog ved Københavns Universitet'* (Københavns Universitet 2002)⁶ og *'Tysk nu'* (Københavns Universitet & CBS 2010)⁷ forholder sig alle til det stigende behov for fremmedsprog i en kontekst hvor fagenes identitet og eksistensmuligheder er under stigende pres. Evalueringer af sprogenes situation findes desuden i *'Engelsk i det danske uddannelsessystem'* (EVA 2005)⁸ og i

---

² <http://e-pages.dk/di/458453673/>

³ [http://research.cbs.dk/da/publications/hvad-skal-vi-med-sprog\(db713ac0-afe7-11dd-ae7e-000ea68e967b\).html](http://research.cbs.dk/da/publications/hvad-skal-vi-med-sprog(db713ac0-afe7-11dd-ae7e-000ea68e967b).html)

⁴ www.cbs.dk/en/content/.../file/Fremmedsprog%20for%20fremtiden

⁵ <http://fuhu.dk/filer/DEA/Publikationer/2007/When%20SSH%20research%20generates%20profit.pdf>

⁶ [http://pure.au.dk/portal/da/publications/de-moderne-fremmedsprog-ved-koebenhavns-universitet-en-vidbog-om-de-moderne-fremmedsprogsuddannelsers-aktuelle-situation-og-fremtidige-udfordringer\(5fd813c0-a767-11de-a554-000ea68e967b\).html](http://pure.au.dk/portal/da/publications/de-moderne-fremmedsprog-ved-koebenhavns-universitet-en-vidbog-om-de-moderne-fremmedsprogsuddannelsers-aktuelle-situation-og-fremtidige-udfordringer(5fd813c0-a767-11de-a554-000ea68e967b).html)

⁷ <http://tysknu.ku.dk>

⁸ http://www.eva.dk/projekter/2004/copy_of_engelsk-i-uddannelsessystemet/engelsk-i-uddannelsessystemet/engelsk-i-uddannelsessystemet

undersøgelsen 'Tysk og fransk fra grundskole til universitet' (Andersen & Blach 2010)⁹. Arbejdet i Undervisningsministeriets udvalg i 2010 om gymnasiesprogenes fremtid fokuserede bl.a. på branding, synliggørelse af behov for sprog, bevidstgørelse om sprogmuligheder, sproglokalet, tydeliggørelse af sprogdidaktik og sprogpædagogik, samarbejde, kreativitet og elevcentrering og sprog med kulturdimension. Sideløbende med denne rapportes tilblivelse arbejdes der i Videnskabs- og Undervisningsministeriets udvalg om uddannelse i fremmedsprog i Danmark¹⁰ med en national strategi for fremmedsprogskompetence, med henblik på at styrke samfundets og kommende generationers interkulturelle handlingskompetence.

Samfundets behov i denne kontekst understreges af bl.a. følgende udsagn som fremgår af Berlingske Nyhedsmagasin nr. 9, 23. marts 2011.

'Kodeordet er, at man skal være 'ansættelig' på det globale jobmarked. Det stiller krav til den enkelte, til uddannelsessystemet, til virksomhederne og de faglige organisationer.' Frida Frost, formand for Ingeniørforeningen.

'Det er stadigvæk problematisk, at uddannelserne ikke i tilstrækkeligt omfang klæder de studerende på til at begå sig internationalt. Der virker det som om, at erhvervslivet er længere fremme. Hvis det ikke sker, sakker danskere bagud i kampen med nordmænd, svenskere og tyskere.' Allan Luplau, formand for DJØF Privat.

'Du kan skrive det mest elendige cirkus-engelsk og alligevel få en god karakter, fordi man ikke bliver målt på sproget. Men hvorfor ikke også i hvert fald indimellem give kritik på sproget? Problemet er, at mange ellers får nogle sproglige unoder, som der kan komme ret uheldige eksempler ud af i erhvervslivet.' Charlotte Rønhof, forskningspolitisk chef hos DI.

Sprogkernens anbefalinger er formuleret under nogle givne politiske og faglige forudsætninger. De kan ekspliciteres som følger:

- Danmarks kollektive interkulturelle kompetence er en væsentlig forudsætning for landets succes i globaliseringen; interkulturel kompetence er en væsentlig forudsætning for at danskere kan arbejde optimalt i multikulturelle miljøer.
- Sprogkompetence er en af forudsætningerne for interkulturel forståelse og interkulturel handlingskompetence.
- Nye fremmedsprog som fx kinesisk og arabisk må formodes at blive mere efterspurgt i erhvervslivet og de skal derfor indtænkes i fremtidens fremmedsprogsundervisning på gymnasialt niveau.
- Overgange i uddannelsessystemet skaber udfordringer i forhold til kernefaglighed og progression i læringsforløb.

---

⁹ <http://www.unipress.dk/da-dk/Item.aspx?sku=2154>

¹⁰ <http://vtu.dk/nyheder/pressemeddelelser/2011/faelles-indsats-for-fremmedsprog-i-uddannelserne/kommissorium>

- Engelsk er et nødvendigt andetsprog for danskere, men det er ikke tilstrækkeligt i en lang række globale kontekster, fx i BRIC landene.
- Engelsk som lingua franca giver i sig selv ikke interkulturel kompetence, da det ikke er kulturbundet.

Projektets styregruppe bestod fra starten af lektor Birgit Henriksen, KU, institutleder & lektor Alex Klinge, CBS, og lektor Margrethe Mondahl, CBS. Styregruppen blev efterfølgende udvidet med lektor Helle Birk, Øregård Gymnasium, lektor Mette Skovgaard Andersen, CBS, og EU-konsulent Nanna Rosenfeldt¹¹, DEA, mens lektor Birgit Henriksen udtrådte af styregruppen i foråret 2010.

Fokus i arbejdet lå på fire hovedelementer:

- *lærer-/evidentitet*
- *rammebetingelser*
- *det nationalfilologiske fundament*
- *fagdidaktik*.

Efter to afklarende workshops med inviterede deltagere, en konference med ca. 100 deltagere fra gymnasier (lærere og elever), professionshøjskoler og universiteter og elev- og lærerdialog på 7 gymnasier er Sprogkernens empiriske arbejde med undersøgelse af sprogfagenes situation nu afsluttet. Der tegner sig en række anbefalinger og perspektiver som fremgår nedenfor.

ANBEFALINGER OG PERSPEKTIVER

Indledningsvis skal det understreges at projektet er baseret på kollaborative processer som har haft til formål via såvel eksperter som brugere at afdække **udfordringer og fremkomme med løsningsforslag og anbefalinger**. Disse er undervejs debatteret med aktørerne via indledende elevinterviews, workshops, projektets hjemmeside og en konference, og kvalificeret via empirisk analyse af kvalitative data som har bestået af de indledende elevinterviews som supplement til projektets workshops, fokusgruppeinterviews og lærerdialog. Arbejdsformen har været kvalitativ – og der er således ikke udarbejdet statistikker og gennemsnitsberegninger for typer af svar. Der er til samtlige aktiviteter udarbejdet interviewguides, som har muliggjort gennemførelsen af semistrukturerede interviews. Det giver dybde på bekostning af bredde, men med ca. 100 elever i projektets første elevinterviews og deres undervisere, og ca. 250 elever og ca. 50 undervisere som respondenter i forbindelse med projektets Flying Squads sikres sammenlignelighed i udsagnene, idet alle respondenter har fået forelagt de samme spørgsmål og problemstillinger som er baseret på workshoppernes og konferencens resultater. I de semistrukturerede interviews åbnes

---

¹¹ Nanna Rosenfeldts forpligtelser i projektet er ved hendes barsel blevet overtaget af Udviklingschef Mikkel Bülow Skovborg, DEA

mulighed for at gå ud over interviewguidens rammer, således at også pointer, som er nye i forhold til udgangspunktet har fået plads. Geografisk dækkes hele landet desværre ikke, men en socio-økonomisk fordeling er opnået, lige som både hovedstads- og provinsgymnasier er repræsenteret. Projektet havde forud for igangsættelsen en klar proces- og tidsplan som blev fulgt med ganske få justeringer. Aktørerne og respondenterne har alle meldt sig frivilligt - dette kan have præget svarene, idet man kan antage at deltagende gymnasier kan have haft en særlig interesse i at sætte fremmedsprogenes udfordringer i fokus.

Projektets lærerinterview- og elevinterview skal alene betragtes som retningspile i forhold til et samlet nationalt billede, da projektet foretager et nedslag på et enkelt tidspunkt i nogle konkrete miljøer. En sammenligning med tidligere rapporter og undersøgelser kan nivellere nogle af disse skævheder, men ikke eliminere dem. Projektets interessenter har derudover været særligt inviteret til de to første workshops - dette kan give en skævhed i forhold til interesse og engagement og tegne et ikke retvisende billede af sprogfagernes udfordringer.

Styregruppen er på baggrund af projektet og de indhentede data nået frem til følgende anbefalinger for fremtidens fremmedsprogundervisning i det danske gymnasium:

- (1) De sproglige og kulturelle kompetencer som opbygges i fremmedsprogsfagene, skal give klare interkulturelle handlingskompetencer.
- (2) Der er behov for en klarere definition af hvad det betyder at være sprogligt og kulturelt kompetent i en globaliseret verden, og dette skal kunne omsættes i klare læringsmål.
- (3) Fremmedsprogundervisning befinder sig i en lavstatussituation og skal knyttes mere klart dels til andre fag dels til karrieremæssige udviklingsmuligheder.
- (4) Vejene ad hvilke man lærer sprog og kultur og omsætter dem til handlingskompetence, skal tydeliggøres således at eleverne kan erkende og monitorere egne læringsprocesser.
- (5) Den globale borgers uddannelse skal i højere grad ud af klasseværelset og ind i netværk og relevante brugskontekster.
- (6) Den røde stregs pædagogik og den dogmatiske normativitet skal nedtones og i stedet erstattes af en forståelsesdimension som bidrager til elevernes interkulturelle og intellektuelle udvikling.
- (7) Studieretningsgymnasiets organisering skal ændres således at sproglige og kulturelle kompetencer kan udfoldes i et fagligt fællesskab med andre gymnasiefag, fx samfundsfag.
- (8) Litteraturundervisningens rolle som sprogtilgængelsesredskab og kulturforståelsesparameter bør nedtones således at videntilegnelse om globale problemstillinger bringes mere i fokus med henblik på at give eleverne interkulturel handlingskompetence.

Ad (1) Det fremgår af Sprogkernens dialog med blandt andre DEA, DI, de ovenfor nævnte rapporter, politiske initiativer på fremmedsprogs- og kulturområdet, Sprogkernens konference og senest Undervisningsministeriets og Videnskabsministeriets

udvalg vedrørende en fremadrettet fremmedsprogsstrategi for Danmark, at Danmarks fremtidige vækst og konkurrencedygtighed afhænger af at danske unge bliver klædt ordentligt kulturelt og sprogligt på til at begå sig i globale miljøer. For at dette skal blive muligt, er der behov for at fremmedsprogsundervisningen giver kommende generationer sproglig og kulturel handlingskompetence. Sprogkernens empiriske bidrag til denne dialog ses i bl.a. elevudsagn som 'sprog er relevant fordi det åbner døre' og i lærerudsagn som 'sprogfagene er den humanistiske tilgang til omverdensforståelse'. Lærernes tilgang til sprogfagene ses i mange udsagn som 'vi skal gøre eleverne mere nysgerrige', 'vi mangler at fortælle de spændende historier', 'projektorientering kunne være en mulighed', 'vi har behov for at flytte os indholdsmæssigt og didaktisk' og 'sprogene kan levere det ingen andre fag kan – den menneskelige vinkel'.

Det er i høj grad uddannelsessystemets ansvar at klæde de unge på til disse udfordringer. Danske unge skal være kulturelt og sprogligt **handlingskompetente**, de skal gennem undervisningen sættes i stand til at anvende deres sproglige og kulturelle viden hensigtsmæssigt i erhvervsmæssige og andre sammenhænge. Projekt Sprogkernens workshop- og interviewdata viser at elever og lærere ikke oplever sprogfagene som handlingsorienterede, men derimod som litteraturanalysefag der ikke reelt gør en forskel i forhold til elevernes fremadrettede kompetencer - de er ikke fag-faglige på en måde som giver karrieremæssig mening. Sproglig kompetence fører i elevernes optik ikke til løsning af reelle opgaver i fremtidens arbejdssituation men er (blot) dobbeltkompetencer, 'men det er meget interessant'. Humaniora handler blandt andet om relationer mellem mennesker og i høj grad om hvordan disse relationer kan være succesfulde, føre til innovation, kreativitet og etablere 'gode praksisser'. Sprogfagene bør udnytte egen- og omverdensforståelse til at etablere handlingspraksisser som eleverne kan tage med sig videre ud i verden. Dette kan gøres ved at arbejde problemorienteret og case-baseret, i netværk og så tæt på den multikulturelle virkelighed som muligt.

Ad (2) Grundlaget for denne anbefaling er Sprogkernens konferences fokus på fællesfaglighed hvoraf det fremgår at sprogfagene **sproglige og kulturelle kompetencer** fremstår uklare og uskarpe i forhold til omgivende fag, og konferencens workshop om forskningssamarbejde om bl.a. progression i sprogtiltagelsen i gymnasierne sproguddannelser. Derudover baseres konklusionerne og anbefalingerne på Flying Squads resultater hvoraf det bl.a. fremgår at de sproglige og kulturelle kompetencer som tilegnes i sprogfagene er uklare for både elever og lærere, og at der ikke er sammenfald mellem elevernes og lærernes opfattelse af disse kompetencer. Projektets interviewdata viser således en diskrepans mellem elevs og lærers opfattelse af hvad sproglig og kulturel kompetence er: Er det evnen til at kunne klare sig i andre kulturer via sproglig kunnen? At kunne 'snakke' sproget? At kunne skrive sproget? - Eller er det indsigt i et sprogs litteratur og kulturelle ballast i form af almindelig baggrundsviden? Globaliseringen har ændret på hvilke værdier det er vigtigt at kende, hvilken baggrundsviden det er vigtigt at have adgang til, og hvordan interpersonelle relationer skal håndteres. Gymnasireformen indtænker mange af disse problemstillinger i fagbeskrivelserne, men der er et klart behov for yderligere konkretisering af hvordan de ønskede kompetencer hos danske gymnasieelever bør

tilegnes, og hvad de skal bestå af i fremtiden. Med initiativer som en national strategi for fremmedsprogene tages der hul på dette, men før der er sket en præcisering af hvad sproglig og kulturel kompetence er i en globaliseret kontekst, kan man ikke undervise i det, endsize skabe forståelse for hvad kompetencen reelt kan bruges til hos eleverne.

Ad (3) Det empiriske materiale fra Flying Squads står centralt i forhold til denne anbefaling. Materialet underbygges af workshoppernes identifikation af udfordringer som 'balancen mellem kultur- og sprogtilegnelse skal ændres', 'litteraturens rolle som bærer af undervisningen skal op til diskussion', og 'der er didaktiske udfordringer i form af uklar sproglig progression'. Det empiriske materiale peger tydeligt i retning af manglende reelt, videnstungt stof som opleves som kompetencegivende for eleverne – 'vi skal jo bare kunne snakke'. Det er derfor nødvendigt at sprogfagene får **en højere status** hvis eleverne skal tage dem alvorligt, og de skal kunne se en reel forøgelse af deres viden og deres evne til at handle på og med den viden. Sprogfag og humaniora anses for **lavstatusfag** hos hovedparten af eleverne i gymnasiet, og denne relative lavstatus har over en lang årrække tilsyneladende også præget undervisernes egen faglighed idet mange lærere opfatter sprogenes rolle i tværfaglighed som 'hjælpedisciplin', som 'at kunne frem for at vide' og (indirekte) videregiver de denne lavstatusopfattelse til eleverne. Men hvis relevansen ikke kan ses fordi man bare kan Google det, hvis man gerne vil vide hvorfor de taler fransk i Nordafrika, hvis kravene ikke er klare og entydige, hvis det er svært at finde ud af hvad man skal lære, hvis det er sådan som nogle oplever det, nemlig at andet fremmedsprog er et fravalg snarere end et tilvalg, og man er rigtig skrap til engelsk og bare tager det fordi det er 'nemt', så er der brug for rollemodeller, den gode historie og historien om at man også kan fremme sin fremtidige karriere gennem at være kulturelt og sprogligt superkompetent. Der er ligeledes behov for relevante, meningsfulde eksamensformer som reelt tester elevernes kompetencer som globale borgere, uanset at dette er vanskeligere end at teste om de kan anvende et antal grammatiske regler korrekt på en tekst.

Ad (4) Centrale data til **vejene ad hvilke man lærer fremmedsprog** findes i workshopperne som identificerer sprogtilignelsen som problematisk og som udfordret i forhold til progression og fagligt, teoretisk indhold og som meget skriftligt orienteret. Udsagn fra workshopperne understøtter denne opfattelse: 'eleverne oplever ikke at de lærer noget'. Af elevinput fra gymnasiebesøgene i foråret 2010 fremgår det at når indholdet er lingvistisk og normativt, opfattes det som (for) svært og eleverne oplever derfor at de ikke har lært noget, fordi de ikke kan koble det lingvistiske og normative indhold til deres egen kompetence. Det betyder at undervisningen er udfordret. Fokusgruppeinterviews og lærerdialog danner grundlag for yderligere kvalificering af denne udfordring som meget central for fremmedsprogsundervisningen og lærerudsagn om nødvendigheden af differentiering og nye tilegnelsesmetoder står centrale her. Fra konferencens workshop om 'enabling the global citizen' ved at udvide tekstbegrebet til også at være erhvervsorienteret, kommer input fra både elever og lærere om dette og fra fokusgruppeinterviewene peger data i tydelig retning af et ønske om mere spilbaseret, problemløsningsorienteret og tydeligere (ikke-grammatisk) sprogligt fokus og handlingsorienteret (mundtlig) sproglig viden. Lærer-

dialogen understøtter problematiseringen af undervisningsformer og (det traditionelle) klasseværelses begrænsninger.

Vejene ad hvilke er således en stor didaktisk og formidlingsmæssig udfordring – didaktik og pædagogik skal møde de unge, digitale generationer som tænker i netværk og sociale relationer før de tænker i printede spørgsmålsark. De er vant til at spille spil, computeren har overtaget kuglepennen, viden er til for at deles og den kan altid findes igen, så derfor er udenadslære og paratviden ikke 'in'. Grammatikundervisningen og kulturundervisningen skal ikke være et spørgsmål om at kunne huske regler og normer, det skal være en sproglig kompetence som er et brugbart og målbart middel til at kunne begå sig og få succes. Det stiller krav om at undervisningen kommer ud af det traditionelle klasseværelse og ind i netværk som er meningsfyldte og som skaber ny viden og dermed værdi for eleverne. Et af elevernes svar er at det først og fremmest skal være motiverende, sjovt og varieret, mens andre påpeger at Cooperative Learning og sociale medier er måder hvorpå læring kan faciliteres på genkendelige måder for eleverne og hvor fastholdelse og 'spolen tilbage' bliver muligt som redskab til at forstå egen læring og derved også opleve at man har lært noget. Der er allerede mange tiltag på dette område, men en samlet forskningsbaseret indsats er påkrævet, således at vi ved hvad der virker og hvorfor.

Ad (5) Data til denne anbefaling fremgår af workshoppernes problemidentifikation hvor deltagerne stillede skarpt på **det nationalfilologiske fundament** og dets rolle i sprogundervisningen. Elevinterviews danner grundlag for identifikationen af en undren over 'mærkelige ens tekster', manglende tværfaglighed og negativt oplevet hjælpefagsstatus. Konferencens fokus på at engelsk ikke er nok, og at tværdisciplinaritet som løftestang for flere discipliner til fælles problemløsning skaber ny læring i nye krydsfelter, understreger at det er muligt at etablere læringsmiljøer og – situationer som supplerer det velkendte nationalfilologiske. Lærerdialogen i Flying Squads understreger imidlertid at der ikke er konsensus om dette blandt undervisere, men at der tværtimod er meget forskellige opfattelser af hvordan den globale borger uddannes.

Men hvis man skal **uddanne den globale borger** med andre midler end i dag må og skal gymnasiet relatere sig tydeligere til et globalt dannelsesideal og ikke udelukke/alone til det europæiske. Det gøres i nogen udstrækning allerede, men materialet skal også dække andre genrer end de traditionelle litterære genrer. Hvis man skal være kulturelt kompetent, undgå ethocentrisme og nationalstatsfokus spiller virkelighedens virksomheder, organisationer og politiske diskurser en meget stor rolle. De sætter dagsordenen for vækst og velfærd og deres tekster, selvforståelse og omverdenens fortolkning af disse er lige så centrale for dannelse som en litterær tradition som ikke skal skrottes, men som nok skal spille en mindre rolle. Det giver mere fokus på karrierespørgsmålet, mere handlingsorientering og derved mere mening for gymnasieeleverne. Sprogfagene skal vise og prøve i praksis, hvad det vil sige at arbejde globalt og kommunikere på tværs af kulturelle forudsætninger som er mere kontrasterende end en englænder som kommunikerer med en dansker. Generationen der mener at 'the world is my oyster', er motiveret og engageret i forhold til at tilegne sig denne viden, den er relevant for dem i deres fremtid, og den kan give mening

fordi den flytter noget både for den enkelte og for den gruppe eller de (sociale) netværk vedkommende tilhører.

Ad (6) Elevdata, lærerdialog og workshops er de centrale datakilder til denne anbefaling om at **den røde stregs pædagogik og den dogmatiske normativitet skal nedtones**. Det fremgår at elever oplever (og lever med) den røde stregs pædagogik, og underviserne har svært ved at gøre op med den – for 'hvad skal erstatte rettelserne?' Sprogkernens workshops tog også fat i denne problemstilling som afgørende for sprogfagenes identitet og målet med overhovedet at beskæftige sig med sprog. Data understreger at **den røde stregs pædagogik** er en tidsrøver, der ofte virker demotiverende i sin udstilling (bogstaveligt 'understregning') af manglende kompetencer snarere end engagerende, motiverende, inkluderende og fremadrettet. Sproget anses af mange som et mål i sig selv i stedet for et middel til at nå sine mål – argumentere, belyse, diskutere, forhandle betydning m.m. Sproget som formidler af kultur, skabelse af menneskelige og organisatoriske relationer bør i stedet i centrum, således at formålet med at udtrykke sig adækvat sprogligt bliver formidling af (kulturelle og) globale budskaber. For mange elever er den individuelle tilbagemelding af stor betydning, men streger uden forklaringer giver ofte ikke mening – 'vi forstår ikke rettelserne'. I forhold til 'vejene ad hvilke' er dette et centralt punkt: en tydeliggørelse af hvordan succeser opnås i kulturel og sproglig interaktion vil give elever målepunkter for progression og derved generere de punkter for læring som mange elever efterspørger til forståelse af hvad de kan på et givet tidspunkt og ikke mindst forståelse af hvad de har lært. Den bagudskuende, fejlorienterede tilgang til sproglig og kulturel kompetence etablerer ikke interkulturel handlingskompetence hos eleverne, snarere tværtimod – de oplever at de i ikke-engelsk fag bliver handlingslammede, og i engelsk mener de ikke at der er mere at lære, for 'det kan vi da bare'.

Ad (7) Data fra både workshops, konference og især Flying Squads danner udgangspunktet for anbefalingen om at **sproglige og kulturelle kompetencer skal kunne udfoldes i et fagligt fællesskab**. Data understøtter hinanden på tværs af lærer/elev-distinktionen. Workshops fokuserede på snærende rammer for sprogenes udfoldelse i tværfaglige kontekster og den ringe mulighed for at vælge mere end et fremmedsprog ud over engelsk. Elevernes udtalelser peger dels i retning af at det er da 'godt at man kan slippe med ét sprog ud over engelsk', dels i retning af at deres ønsker om fremmedsprogsundervisning overhovedet ikke kan opfyldes inden for strukturen. Det påpeges af eleverne at Almen Sprogforståelse-forløbet er vanskeligt at se mening med, mens en del af underviserne mener at det giver en god baggrund for gymnasiets fremmedsprogsundervisning. Oplevelsen af udbytte er forskellig fra elever til lærere, hvilket måske bidrager til Almen Sprogforståelses noget uafklarede position i uddannelsesforløbet.

Den nuværende gymnasiestruktur er således problematisk i forhold til udbuddet af fremmedsprog og sprogenes udfoldelsesmuligheder. Eleverne oplever at det (næsten) ikke er muligt at få tre fremmedsprog på grund af de bindinger studieretningerne giver. Eleverne oplever at Almen Sprogforståelse er løsrevet fra resten af fremmedsprogsundervisningen og at det er 'spild af tid', men denne opfattelse deles ikke af lærerne. Enkelte gymnasier udbyder 'supersproglige' retninger, men det er

meget få og søgningsmønsteret kendes endnu ikke. Andet fremmedsprog er undertiden et fravalg snarere end et tilvalg: enten vælger eleverne et fortsættersprog, fordi de ikke ønsker at have fremmedsprog i alle tre år, eller også har de så negative oplevelser med sig fra folkeskolen at de ønsker at prøve noget helt andet. Der er ikke noget klart sammenfald mellem elevernes valg af studieretning og deres valg af andet fremmedsprog – elevernes valg fremstår som personligt begrundede i enten fravalg eller tilvalg snarere end relaterede til deres fremtidige uddannelsesønsker og karrieremuligheder. Globaliseringens behov for andre fremmedsprog end de europæiske og elevernes ønsker om at kunne lære disse sprog presser sig også på, hvilket igen stiller øgede krav til gymnasiets fleksibilitet i forhold til fokus på kulturel og sproglig kompetence. Endelig spiller elevernes store fokus på karaktergennemsnit ind: Mange elever oplever at de bliver tvunget til at arbejde med fag, som de kun kan score middelmådigt i – fx andet fremmedsprog. Det virker demotiverende og påvirker de elever som er ægte interesserede i kultur og sprogkompetence på højt niveau i negativ retning. De såkaldte 'papegøjeklasser'¹² er en yderligere vanskelighed i forhold til at få sprogfagene ind i meningsfulde tværfaglige kontekster, her strander mulighederne i tidsfordeling og lærerressourcer. **Studieretningsgymnasiets organisering skal derfor ændres** således at sproglige og kulturelle kompetencer kan udfoldes i et fagligt fællesskab med andre gymnasiefag, fx samfundsfag.

Ad (8) Data fra Flying Squads kvalificerer i anbefalingen om **øget tværfaglighed og fagligt samspil** workshoppernes udfordringer og løsningsforslag og især konferencens fokus på tværfaglighed og fagligt samspil. Elevernes oplevelser er præget af manglende reelt indhold i de sproglige elementer som indgår i tværfaglige kontekster, og lærerne giver udtryk for en 'underdog' status i forhold til mere videnstunge fag. Eleverne konstaterer at 'så læste vi en tekst på fransk i AT-forløbet, men vi brugte den ikke i vores opgave'. Lærerdato er mere differentierede end elevernes, da bl.a. lærernes egne fagkombinationer kan spille positive ind i forhold til fagligt samspil. Data peger dog stadig på at sprogfagene er tabere i det faglige samspil.

Øget **tværfaglighed, fagligt samspil** og studieforberedende arbejde er centralt i gymnasireformen fra 2005, men fremmedsprogfagene (undtagen engelsk) er ofte de store tabere i denne sammenhæng. Lærerne giver udtryk for at eleverne ofte ikke er dygtige nok i ikke-engelsk til at bruge sproget i tværfaglige sammenhænge, og sproget bliver derfor noget påklisset som 'bare' handler om at læse en tekst på tysk og bruge den til at tale om Anden Verdenskrig. Eleverne oplever således at ikke-sprogfagene byder ind med et fagligt indhold, mens sprogene ikke har en fag-faglig identitet. Det er en interessant problemstilling som alle dele af Sprogkernens korpus af data understreger. Sprogfagene mangler en klar nutidig og velunderbygget profil, en skarp faglighed som det er meningsfuldt at tilegne sig. Sproget er et helt centralt middel til videntilegnelse om historiske eller samfundsmæssige problemstillinger, men hvis samarbejdet er asymmetrisk, og eleverne oplever denne asymmetri falde ud til ikke-fremmedsproglig fordel, så bliver den sproglige og kulturelle dimension taberen, og sprogfagene mister yderligere status. Her vil en klarere profil og en tyde-

---

¹² klasser hvor eleverne læser forskellige sprog som andet fremmedsprog

liggørelse af hvad sproglig og kulturel kompetence indebærer, bidrage til at løfte sprog- og kulturdimensionen ud af lillebrorrollen.

Endelig skal det noteres at der ikke hos hverken respondenter eller interessenter sættes spørgsmålstegn ved at **fremmedsprogene også fremadrettet skal varetage undervisning inden for fremmedsprog og kultur**. Sprogfagenes unikke kombination af sprog- og kulturkompetence understreges, men også behovet for nytænkning således at sprogfagene etablerer et grundlag for velunderbyggede og tidssvarende nationale fremmedsprogskompetencer fordi Danmarks fremtidige vækst og konkurrencedygtighed afhænger af at danske unge bliver klædt ordentligt sprogligt og kulturelt på til at begå sig i globale miljøer. Dette underbygges af Sprogkernens dialog med blandt andre DEA, de ovenfor nævnte rapporter, politiske initiativer på fremmedsprogs- og kulturområdet, Sprogkernens konference og senest Undervisningsministeriets og Videnskabsministeriets udvalg vedrørende en fremadrettet fremmedsprogsstrategi for Danmark. Sprogkernens empiriske bidrag til denne dialog ses i bl.a. elevudsagn som 'sprogundervisning er interessant', 'sprog er relevant fordi det åbner døre', og i lærerudsagn som 'sprogfagene er den humanistiske tilgang til omverdensforståelse'. Lærernes tilgang til innovation af sprogfagenes bidrag ses i mange udsagn som 'vi skal gøre eleverne mere nysgerrige', 'vi mangler at fortælle de spændende historier', 'projektorientering kunne være en mulighed', 'vi har behov for at flytte os indholdsmæssigt og didaktisk' og 'sprogene kan levere det ingen andre fag kan – den menneskelige vinkel'. De humanistisk uddannede undervisere er i høj grad i stand til at levere dette input i krydsfeltet mellem sprog og kultur. Her er empirisk forskning i uddannelsessystemets muligheder for at facilitere tilegnelsen af sprog- og kulturkompetencer central i det fremadrettede arbejde med at sætte det danske uddannelsessystem i stand til at kvalificere fremtidens medarbejder i multikulturelle og multisproglige virksomheder.

SPROGKERNEN: DOKUMENTATION

I det følgende præsenteres arbejdet i detaljer, dets faser, resultaterne undervejs, overvejelserne og de deraf følgende anbefalinger fra projektet. Præsentationen er kronologisk og følger således projektets liv. Indledningsvis skal det understreges at projektet er baseret på kollaborative processer som har haft til formål via såvel eksperter som brugere at afdække udfordringer og fremkomme med løsningsforslag og anbefalinger. Disse er undervejs debatteret med aktørerne via workshops, projektets hjemmeside og en konference, og efterfølgende kvalificeret via empirisk analyse af kvalitative data som har bestået af indledende elevinterview og Flying Squads fokusgruppeinterviews og lærerdialog. Til alle interview blev det udarbejdet interviewguides, som i deres grundform lagde op til semistrukturerede interviews. Arbejdsformen har været kvalitativt orienteret – og der er således ikke udarbejdet statistikker og gennemsnitsberegninger for typer af svar. Det giver dybde på bekostning af bredde, men med ca. 100 elever og deres lærere i den første fase projektets afdækning af elevernes oplevelse af fremmedsprogsundervisningen i gymnasiet, og ca. 250

elever og ca. 50 undervisere som respondenter i forbindelse med projektets Flying Squads sikres sammenlignelighed i udsagnene idet alle respondenter har fået forelagt de samme spørgsmål og problemstillinger. Geografisk dækkes hele landet desværre ikke, men en socio-økonomisk fordeling er opnået, lige som både hovedstads- og provinsgymnasier er repræsenteret. Projektet havde forud for igangsættelsen en klar proces- og tidsplan, som blev fulgt med ganske få justeringer. Aktørerne og respondenterne har alle været inviteret/meldt sig frivilligt og dette kan have præget svarene, idet man kan antage at deltagende gymnasier kan have en særlig interesse i at sætte fremmedsprogenes udfordringer i fokus. Projektets lærerinterviews og elevinterviews skal alene betragtes som retningspile i forhold til et samlet nationalt billede da projektet foretager et nedslag på et enkelt tidspunkt i nogle konkrete miljøer. En sammenligning med tidligere rapporter og undersøgelser kan nivellere nogle af disse skævheder, men ikke eliminere dem. Projektets interessenter har derudover været særligt inviteret til de to første workshops – dette kan give en skævhed i forhold til interesse og engagement og tegne et ikke retvisende billede af sprogfagenes udfordringer.

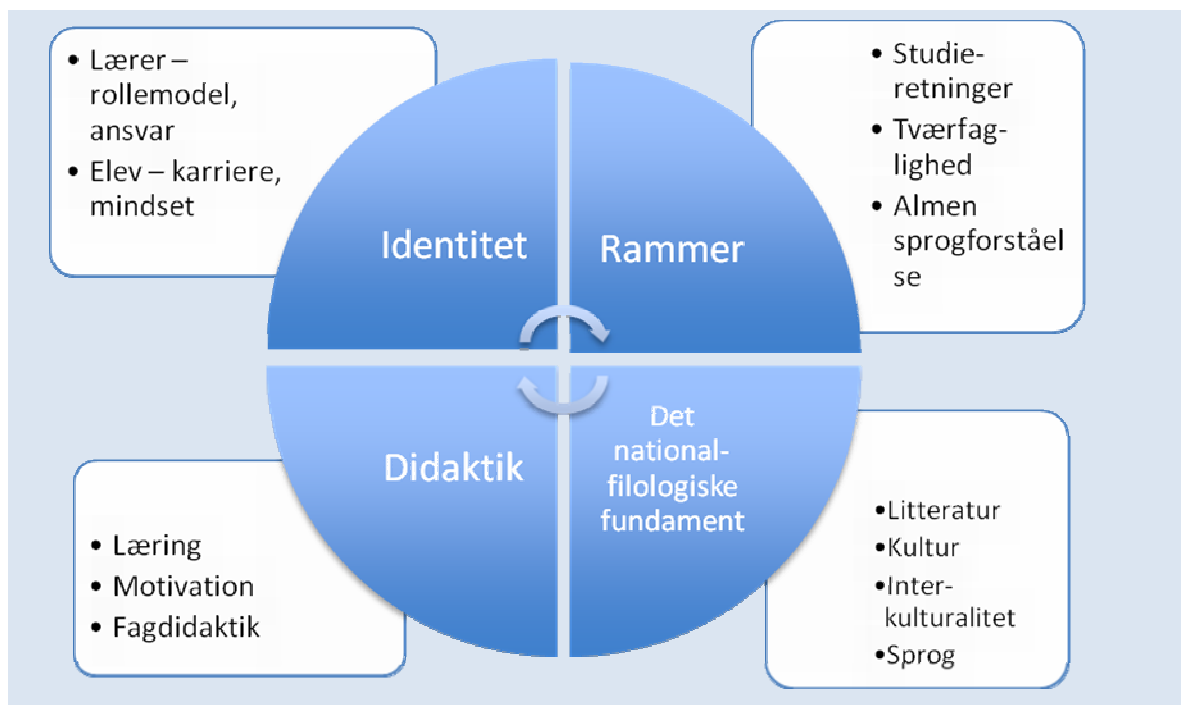
Af projektansøgningen til Undervisningsministeriet fremgik det at projektet skulle forholde sig til

- (1) *Kernefagligheden i fremmedsprogsfagene*
  - a. Sprogfærdighed over for deklarativ viden
  - b. Hvad definerer kernefagligheden når den nationalfilologiske ramme ikke gør det mere?
  - c. Hvordan kan en fremmedsproglig kernefaglighed integreres i andre fagligheder?
  - d. Hvor og i hvilken form kan et sprogvidenskabeligt fundament bevares?

- (2) *Anvendelse og karriereplanlægning*
  - a. Hvordan fremmer fremmedsprogskompetencen karrieremuligheder?
  - b. Hvordan spiller globalisering og fremmedsprogskompetencer sammen?
  - c. Hvor indgår fremmedsprogene i de videregående uddannelsers portefølje?
  - d. Hvordan indgår fremmedsprogskompetencen i løsningen af tværfaglige problemstillinger?

- (3) *Didaktikken*
  - a. Hvordan opbygger og anvender man it-baserede platforme til interaktiv og bruger-variabel fremmedsprogsindlæring?
  - b. Hvordan inddrages progressourcer og sprogportaler?
  - c. Hvordan løser vi paradokssituation med flere didaktiske muligheder som trækker på færre og færre ressourcer?
  - d. Hvordan identificerer, formulerer og kommunikerer vi klarere kompetencemål og progression gennem uddannelsesniveauerne?

Følgende proces blev skitseret forud for projektets igangsættelse:

- Processen der leder op til projektets konference, består af to workshops som skal henholdsvis identificere udfordringerne og udarbejde et idé-katalog med mulige løsninger.
- Forud for første workshop gennemføres en række gymnasiebesøg, og mellem de to workshops vil arbejdsgrupper bearbejde input - via projektets hjemmeside: www.Sprogkernen.dk.
- På hjemmesiden etableres mulighed for videndeling og for at komme med input i løbet af processen via en blog.
- Efter projektets centrale konference lægges resultaterne ud via hjemmesiden for at få tilbagemeldinger der igen skal indgå i samlede anbefalinger til UVM i foråret 2011.
- Der etableres en 'Flying Squad', som tager ud på de gymnasier, som ønsker en mere direkte dialog. Flying Squad interviews med både elever og lærere bearbejdes i et forskningsforankret projekt på CBS' Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi, der via bl.a. metodetriangulering adresserer bæredygtighed og *impact* af centrale anbefalinger fra konferencen.

Følgende skematiske fremstilling viser styregruppens overordnede tilgang til udfordringernes karakter forud for arbejdets igangsættelse:

Figur 1

I februar 2010 udarbejdedes en projektplan som angav et detaljeret forløb frem til første workshop 24.3.2010 og planer i overskriftsform frem til 2. workshop den 27.5.2010 og konferencen 9.9.2010. Efter første workshop justeredes indholdet af 2. Workshop i overensstemmelse med de indhøstede resultater. Herfra planlagdes konferencen detaljeret med input fra begge workshops. Planlægningen af Flying Squads fandt sted i detaljer umiddelbart efter konferencen således at konferencens resultater

kunne indarbejdes i projektets interviewguides. Flying Squads-processen var en invitationsproces hvor alle landets gymnasier fik tilbud om et besøg. Interessen for denne aktivitet var stor så prioritering var nødvendig i forhold til det praktisk gennemførlige for styregruppens medlemmer.

WORKSHOP I

24. marts afholdtes *Sprogkernens* første workshop som havde til formål at identificere sprogfagenes udfordringer i gymnasiet. Styregruppen havde valgt at invitere repræsentanter for Undervisningsministeriet – fagenes fagkonsulenter – samt repræsentanter fra gymnasier som tidligere har deltaget i udviklingsarbejde i forhold til den sproglige kernefaglighed. Herudover inviteredes Danske Gymnasieelevers Sammenlutning. Deltagerlisten fremgår af bilag I.

Workshoppens program var:

<i>Sprogkernen:</i>	
Identifikation af udfordringerne - hvad ser vi?	
24. marts 2010, kl. 13-16 på CBS, Dalgas Have 15, Stuen, lokale SØ074	
Formålet med Workshop I er at kortlægge udfordringerne for fremmedsprogene i gymnasiet. Hvilke udfordringer ser vi og hvilke sammenhænge ser vi på tværs af uddannelsesniveauerne? Workshoppen identificerer temaerne for Workshop II, som handler om at formulere et idékatalog til indsatsområder.	
kl. 13.00	Introduktion v. Institutleder Alex Klinge, Institut for internationale Sprogstudier og Vidensteknologi, CBS
kl. 13.30	Oplæg om andet udviklingsarbejde i UVM-regi v. direktør Hanne Leth Andersen, Learning Lab CBS
kl. 13.45	Gruppearbejde
kl. 15.00	Diskussion og afrunding i plenum

24 deltagere diskuterede bl.a. de udfordringer der eksisterer i de gymnasiale uddannelser i forhold til lærer- og elevidentitet, uddannelsernes rammer, didaktik og det nationalfilologiske fundament.

Herudover var der også refleksioner over det samfundsmæssige og politiske niveau, betydningen af fremtidssikring af uddannelserne således at samfundets krav til fremtidens medarbejdere kan faciliteres.

Som det fremgår af invitationen, blev der forud for diskussionen, som foregik i grup-

per, givet en kort redegørelse for projektets baggrund v/ institutlederen for ISV, Alex Klinge, og daværende direktør ved CBS Learning Lab, Hanne Leth Andersen, som præsenterede de tanker som en arbejdsgruppe under Undervisningsministeriet havde gjort sig i forhold til udfordringerne for den sproglige kernefaglighed i gymnasieskolerne.

For at fokusere arbejdet i grupperne var der udarbejdet spørgsmål og mulige refleksionsfelter til hver arbejdsgruppe.

Identitet

I hvilken udstrækning påvirker lærer-/ elevidentitet interessen for at vælge engelsk/ikke-engelsk?

Temaer til inspiration:

- Sprogunderviserens faglige identitet og integritet – Hvordan kan den sammenlignes med andre faggrupper? Hvad er fagligheden? Er samhörighed og selvtillid i orden?
- Har sprogunderviseren behov for at være 'den bedste' til fremmedsproget? Og behov for at blive anerkendt som sådan? I procedural forstand? I deklarativ forstand?
- Underviseren som kommunikativ rollemodel
- Elevidentitet - udvikling af en sprogelevidentitet a la den eleverne fra de kunstneriske fag har - elever der fx har kinesisk/græsk & latin, er en anden gruppe der føler at de er/har noget særligt
- Elevernes muligheder for at se sig selv i jobfunktioner hvor fremmedsprogskompetencen er nødvendig og karrierefremmende – sprog i erhvervsammenhæng ...
- The global mind-set – 'giver tysk mening, når det nu er Vietnam, jeg synes er interessant'?
- Hvis ansvar for læring?
- ...

Rammer

I hvilken udstrækning begrænser rammerne for fremmedsprog-undervisning elevernes interesse og/eller mulighed for at vælge engelsk/ikke-engelsk?

Temaer til inspiration:

- Bekendtgørelsesrammer ...
- Læreplaner ...
- Kompetencemål ...
- Almen sprogforståelse ...
- Studieretningsprojekt ...
- Krav om tværfaglighed ...
- Tværfaglighed mellem sprogene?

- Kompetencer til videre studier på læreruddannelse/universitet/handelshøjskole
- ...

Det nationalfilologiske fundament

I hvilken udstrækning blokerer sammenkædningen af litteratur, sprog og samfundstudier for udviklingen i fremmedsprogsundervisningen?

Temaer til inspiration:

- Hvor skal sammenhængen være mellem litteraturstudier, samfundstudier, kultur og sprog, hvor er den på universitetet?
- Hvad er et tidssvarende (almen-)dannelsesideal?
- Hvor er det sprogvidenskabelige fundament?
- Fremmedsprog som instrument, sproget i erhvervslivet, osv.
- Globalisering og kulturkompetence: kulturmødet – det spanske internet, *clash of civilizations*, informationskompetence
- Relation til videre studier på læreruddannelse/universitet/handelshøjskole
- ...

Didaktik

I hvilken udstrækning virker den gældende didaktiske praksis hæmmende på indlæring af engelsk/ikke-engelsk?

Temaer til inspiration:

- Kompetencemål ... kilder til, fortolkning, måling, relevans ...
- Procedure over for deklarativer mål ...
- Læringsmedier: it-baserede platforme, internetportaler, immersion
- Nye ressourcer
- Kollaborativ læring
- Normativitet vs. kreativitet, normativitet vs. plads til fejl, osv.
- Sprog i brug, sprog i erhverv, sprog som instrument
- Tværfaglighed som vej til læring
- Hvis ansvar for læring?
- Vægtning af tale, skrive, læse, lytte
- ...

Umiddelbart før første workshop etableredes projektets hjemmeside www.Sprogkernen.dk som forum for videndeling og styrkelse af fremmedsprogenes rolle og position i samfundet med fokus på uddannelsessystemet. Ud over at være et informationsforum fungerede hjemmesiden også som diskussionsmulighed i forhold til projektet for både workshopdeltagere og den bredere gruppe af gymnasielære-re/elever. Hjemmesiden blev imidlertid ikke brugt i nævneværdigt omfang til diskussion, men den var i stedet videndelingsforum i forhold til styregruppens initiativer, referater fra workshops, invitationer etc.

Resultaterne af workshop I var at følgende udfordringer blev identificeret:

Gruppen der havde arbejdet med *identitet*, havde følgende hovedpunkter:

- Elev- og læreridentiteten er med til at danne det fremtidige gymnasium. Gruppen havde især fokuseret på læreridentiteten i diskussionen da fokus længe har været på elevidentitet.
- Man havde identificeret følgende lærerroller og udfordringer i den sammenhæng:
  - Kulturbæreren
  - Rollemodellen
  - Litteraturlæreren
  - Sproglæreren

og man havde drøftet hvilken viden/færdigheder, holdninger, følelser, antagelser og forventninger underviserne bidrager med.

Derudover havde man diskuteret hvilken identitet sprogundervisere har i forhold til f.eks. andre faggrupper og udfordringer som tværfaglighed og samarbejde. Også de ydre rammers indflydelse var blevet drøftet lige som forskelligheder i begyndersprog vs. fortsættersprog. En vinkel, som blev understreget, var den som professor v/ University of Leeds, Simon Borg, har præsenteret i sin bog 'Teacher Cognition and Language Education: Research and Practice' (2006) hvor der sættes fokus på læreridentitetens betydning for undervisningen og elevernes udbytte. En artikel herom blev gjort tilgængelig via hjemmesiden, og lærerrollen blev inddraget i de fremadrettede overvejelser især i forhold til Flying Squads og de interviewguides som denne aktivitet skulle indeholde.

Gruppen, der havde beskæftiget sig med *rammerne for gymnasieuddannelserne*, havde identificeret følgende observationer/udfordringer:

- Overgangen fra folkeskole til gymnasium er problematisk
- Eleverne bruger mere/for meget? tid på de skriftlige afleveringer da de bliver opgjort i fraværssystemet hvilket går ud over den generelle forberedelse til undervisningen.
- Der er en manglende sammenhæng mellem det indledende sprogkursus/almen sprogforståelse og resten af den gymnasiale sprogligt orienterede uddannelse.
- Manglende tværfagligt samarbejde mellem diverse faggrupper
- Den manglende sammenhæng mellem eksamenskrav og mulige fagdidaktisk/tilgængelsesmæssig progression - fx brug af oversættelse som middel til sprogtilegnelse.

Gruppen der havde set på *udfordringerne i forhold til det nationalfilologiske fundament*, havde følgende observationer:

- Overvægt af interesse for det litterære
- Traditioner
- For lidt fokus på kultur/samfund
- Efteruddannelse ift. fremmedsprogspædagogik
- Implicit litteraturhistorisk tilgang til sprogfagene

Didaktikgruppen så følgende udfordringer:

- Glæden ved at anvende fremmedsproget aktivt må stå i forgrunden
- Sprogundervisning er meget grammatisk og litterært betonet
- Læringssynets påvirkning af fagdidaktikken
- Kommunikative færdigheder nedtones ift. folkeskolen
- Oversættelse bruges som middel til læring
- *Task based learning/collaborative learning* - anvendelsesområder og fremadrettet implementering
- De 4 færdigheder - tale/lytte/læse/skrive - balancen mellem disse
- Tværfaglighedens rolle
- Elever oplever lærerstyret undervisning - elevens eller underviserens banehalvdel? De efterspørger ægte interaktion, grammatiksyn = terperi
- Eleverne oplever meningsfyldt indhold, men teksterne er underlige.
- Kernen i sprogfagene: Hjælpefag eller selvstændigt fag, elever er ikke bekendte med *learning outcome*
- Lærerroller: Den røde pen, litteraturformidler, initiator af kollaboration, sparingspartner i tværfagligt samarbejde, formidler af sprog til opnåelse af interkulturel kommunikativ kompetence?

Efter workshoppen blev der foretaget videndeling i form af referater fra de fire arbejdsgrupper således at det videre arbejde med anbefalinger kunne iværksættes i form at udarbejdelsen af et idékatalog fra workshop II som skulle anvendes fremadrettet i forhold til projektets konference.

GYMNASIEBESØG – MARTS – JUNI 2010

Forud for og i umiddelbar forlængelse af Workshop I foretog en række af *Sprogkernes* CBS-baserede aktører besøg på et antal gymnasier med det formål at observere konkrete undervisningstiltag og -aktiviteter og gennemføre interviews med både elever og undervisere. Det blev til besøg på følgende gymnasier:

- Frederiksberg Gymnasium - fransk, engelsk undervisning 1. & 2. G
- Øregård Gymnasium - fransk, engelsk og tysk undervisning 1., 2. & 3. G plus fokusgruppeinterview med 2. G franskelever
- Roskilde Gymnasium – tysk 1., 2. & 3.G
- Greve Gymnasium - fokusgruppeinterview med rektor, to sproglærere og fire elever (3 x 3. g og 1 x 1. g). Eleverne repræsenterer både sprogligt og mindre sprogligt orienterede elever.

Resultaterne af besøgene blev en yderligere skærpelse af workshop I's katalog over udfordringer. Det var centralt for processen at elever var meget villige til at indgå i dialog om deres uddannelse, og at eleverne ofte havde et væsentligt andet syn på problemstillingerne – karriere, relevans, fagligt samspil m.m. - end underviserne. Fremadrettet blev det derfor besluttet at efterårets 'Flying Squads' skulle adskille elever og undervisere i de interviews som skulle gennemføres her. Nedenstående

elevudtalelser opsummerer hovedpointer fra besøg på Øregård Gymnasium:

- Fransk er et tilvalg - ikke et fravalg
- Fransk er relevant fordi det åbner til de sydeuropæiske lande og til Asien og dele af Afrika
- Fransk er en ekstrakompetence ud over engelsk som fremtidige arbejdsgivere vil værdsætte
- Fransk er et middel til at opnå et godt job, men ikke målet for studier
- Engelsk på A-niveau er bare mere af det samme
- Sprog er interessant
- Det centrale er at kunne tale, kommunikere effektivt og korrekt
- Grammatik er relevant og ikke uinteressant - det er en forudsætning (FYMA-er)
- Litteratur og kultur er uløseligt forbundet
- Didaktikken er ikke fremmede for kommunikationen - for megen lærerstyring for lidt elevaktivitet
- 'Øvelse gør mester'
- Sprog er sjovt

Kilde: elever i 2. G, Øregård Gymnasium

Udtalelser fra en samtale med elever ved Greve Gymnasium viser samme tendenser:

- Naturvidenskabelige fag har en klar profil og er synlige i medierne
- Fremmedsprog ud over engelsk er en ekstrakompetence som fremtidige arbejdsgivere vil værdsætte
- Fremmedsprog er et middel til at opnå et godt job, men ikke målet for studier
- Hvad kan man blive? Gymnasielærer!
- Hvor giver sprog en jobfunktion som kan skabe identitet?
- Almendannelse er interessant, men ikke som et element i karriereplanlægning
- Humaniora hører hjemme i fritiden, uddannelse er noget andet
- Det centrale er at kunne tale, kommunikere effektivt og korrekt
- Grammatik er relevant og ikke uinteressant
- Engelsk på A-niveau er bare mere af det samme
- Ikke-engelsk oprettes (ofte) ikke på a-niveau
- Litteratur og kultur er uløseligt forbundet
- For megen lærerstyring for lidt elevaktivitet
- Sprog er sjovt
- Den litterære tradition og analyse er i fokus

Kilde: elever (1.& 3. G) Greve Gymnasium

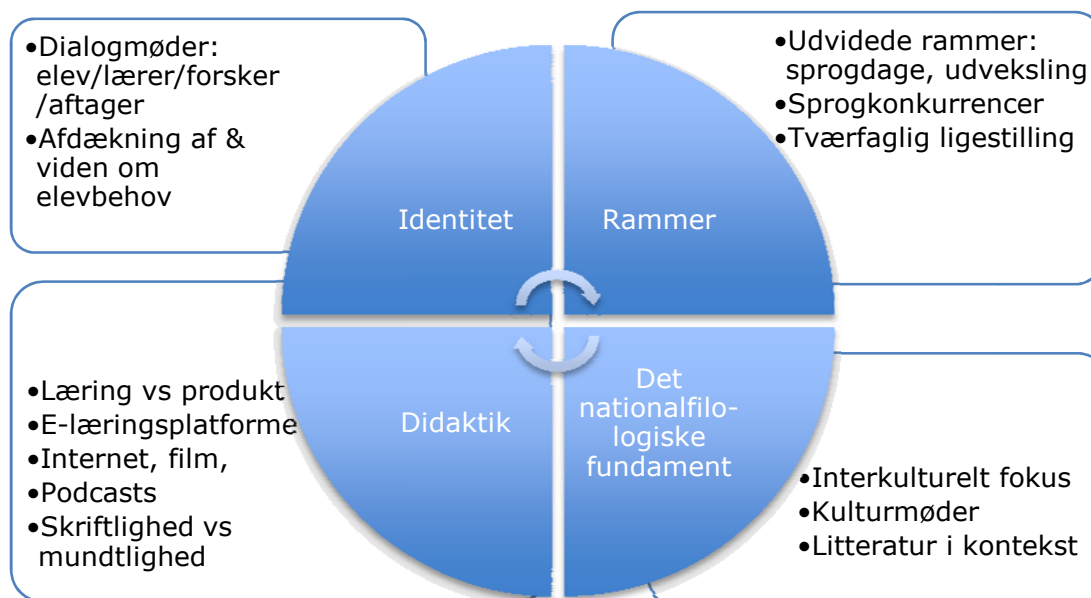
WORKSHOP II

Med ovenstående udtalelser og inspirationen fra Workshop I blev Workshop II afholdt på KUA torsdag den 27. maj 2010. Workshopen indledtes med en opsummering fra de respektive tovholdere i Workshop I, jf. opsummering ovenfor.

Herefter gik deltagerne over til i plenum at brainstorme om hvilke andre udfordringer der kunne identificeres i tillæg til de allerede identificerede. Denne brainstorm resulterede i følgende bruttoliste:

- Eksamens betydning for sprogfagene, eksamenskrav og *alignment*
- Forskelle i niveau – A-B-C i forhold til fx skriftlig produktion
- Forestillingen om at immersion virker i klasseværelset
- Forholdet mellem procedural og deklarativ viden
- Hvordan kommer man ud over 'kan vi ikke bare snakke?'
- Kompetencemål/pensum – afsmitning på fagenes progression/muligheder for fordybelse
- Litteraturens rolle
- Er sprogfag litterære eller kulturelle fag eller begge dele?
- Hvad karakteriserer engelsk A-niveau?
- Karrieremuligheder for studenter
- Vigtigheden af at alle sprogfag optræder i tværfaglige kontekster
- Viden om sprogtilegnelse
- Tekstbegrebet – hvordan opfattes det?
- Brug af IKT
- Dialog mellem uddannelsesinstitutioner og uddannelsesniveauer
- Efteruddannelsesbehov
- Forskningsforankring som en nødvendighed for fremtidens læringsmiljøer
- Længdeperspektivet i uddannelsessystemet
- Sprogdidaktikkens rolle
- Det politiske niveau
- Elevmotivation og facilitering af læring
- Behov for forskningsforankring både i den konkrete undervisnings tilrettelæggelse og i forhold til monitorering og måling af 'learning outcomes'
- Tværfaglighed – faglige fællesskaber
- Litteraturens rolle: spejling af virkeligheden vis a vis virkelighedens behov for 'the intercultural speaker'
- Engelsk vis a vis ikke-engelsk

Sammenfattende faldt udfordringerne i forhold til de fire oprindeligt skitserede felter, som sprogenes kernefaglige identitet kunne identificeres ud fra, i følgende hovedproblemstillinger:

Figur 2

På grundlag af dialogen, drøftelserne og de opstillede udfordringer i de to workshops tegnede der sig *tre felter* hvor der var muligheder for at iværksætte tiltag fremadrettet: 1) tværfaglighed og fagligt samspil (især ikke-engelsk i fokus her), 2) et interkulturalitetsfokus - hvad vil det sige at undervise i interkulturalitet og ikke 'blot' i litteratur? 3) motivation i forhold til karriere og fremtidsperspektiver for gymnasieelever. Endvidere bliver identifikationen af forskningsobjekter i form af fremmedsprogdidaktik, læringsfacilitering og Web 2.0 baserede læringsværktøjer accentueret i forhold til læringsmål og veje ad hvilke disse mål kan nås.

SPROGKERNENS KONFERENCE 9. SEPTEMBER 2010 - 'MERE FART PÅ FREMMEDESPROGENE'

Med næsten 100 tilmeldte fra gymnasier, professionshøjskoler, interesseorganisationer, universiteter og Undervisningsministeriet var CBS og styregruppen for *Sprogkernen* meget glade for at kunne byde velkommen til konferencen 'Mere fart på fremmedsprogene' om sprogfag og sproglig kernefaglighed. Invitationen er vedlagt som bilag 2.

Konferencen tog udgangspunkt i følgende:

Globalisering, interkulturalitet og selvforståelse:

- Global viden, globale netværk
- Verden på mit skrivebord
- Multikulturelle møder
- Det humanistiske projekt
- Erhvervslivets kompetencebehov

Her er Sproget nøglen ...:

- Til at deltage i netværk
- Til at navigere i det multikulturelle
- Til at forstå de andre for at forstå os selv
- Til at Danmark kan blive et attraktivt land at arbejde i
- Til at sælge danske produkter og dansk viden

Konferencen havde fire oplægsholdere som fra forskellige udgangspunkter forholdt sig til *Sprogkernens* centrale problemstillinger.

Oplægsholderne var lektor Lisbeth Verstraete Hansen, CBS der talte om *Sproget i situation - Hvordan udvide den nationale ramme om sprogfagene?*, lektor Hanne Tange, Handelshøjskolen, ÅU, der talte om *Sprogfag i krise!!! Eller hvor godt går det egentlig med engelsk i Danmark?*, professor Søren Harnow Klausen, SDU der talte om *Fremmedsprog og fagligt samspil* og professor Mads Hermansen, CBS, der talte om *Læring, undervisning og sprog – kernefaglighed i fremmedsprogene*.

Oplæggene er tilgængelige på www.sprogkernen.dk. De blev kvalificeret af et panel bestående af 4 gymnasieelever og 2 gymnasielærere inden debatten blev givet fri i plenum.

Centrale konklusioner var:

- Globalisering spiller en afgørende rolle for sprogfagernes identitet.
- Det er blevet vanskeligere at definere homogene sprogfællesskaber.
- Fag-faglighed og kernefaglighed er en myte – også sprogfagene har hen ad vejen lånt fra andre fag.
- Hvert sprog er sit eget fag – der er meget forskelligartede fagtraditioner i de forskellige fremmedsprog.
- Sprogfagene arbejder med ukonkrete størrelser som fx migration, men i konkrete former.
- Rækkefølgen af indlæring af kompetencer er ikke given – formodentlig nødt til at gøres samtidig og i faglige fællesskaber.
- Ligestilling og ligeværd mellem sprogfag og andre fag.
- Behov for frustrationsrobusthed hos den der skal lære.
- Definition af læringsmål og delmål skal være fokuseret og tydelig.
- Underviseren skal udfordre for at skabe effektive læringsrum.
- Transparente processer som giver elevindsigt i hvad og hvordan der læres.

- Fælles empirisk funderede forskningsprojekter skal bane vejen for nytænkning inden for og på tværs af uddannelsesniveauer.

Konferencens workshops fokuserede på tre temaer – *Tværfaglighed, Litteratur, Sprog og Kultur* og *Læring og Forskningsforankring* som det forudgående arbejde havde stillet skarpt på som centrale udfordringer. Resultaterne af workshoparbejdet var en række konkrete tiltag samt en række skærpede problemstillinger som det videre arbejde i Flying Squads forholdt sig til og brugte som input til interviewguides. Hovedpunkterne fra de tre workshops var større fokus på:

- Elevmotivation og facilitering af læring
- Behov for forskningsforankring både i den konkrete undervisningstilrettelæggelse og i forhold til monitorering og måling af 'learning outcomes'
- Tværfaglighed – faglige fællesskaber
- Litteraturens rolle: spejling af virkeligheden vis a vis behov for 'the intercultural speaker'
- Engelsk vis a vis ikke-engelsk

Efter de to workshops og konferencen kunne følgende hovedkonklusioner opstilles, som kunne danne grundlag for efterprøvningen i de konkrete miljøer i gymnasieskolen:

- Fælles faglighed med andre fag er central for sprogfagenes identitet og fremadrettet for kultur- og sprogkompetence som identitetsbærere i unges karrierevalg.
- Sammenhængen mellem kultur, sprog, erhvervsrettede studier og områdestudier skal fremstå tydeligere.
- IKT skal spille en central rolle i læringsmiljøerne – sprog tilegnes bl.a. i problemløsning, i forhandling af mening og sociale mediers potentiale bør udnyttes bedre til at facilitere læring. Netværk er centrale.
- Tekstbegrebet skal udvides og i højere grad adressere fx erhvervsmæssige og samfundsmæssige problemstillinger.
- Sproglig kompetence skal defineres via klare delmål og tydelig progression der kan skabe refleksion og etablere klare succeskriterier hos elever.
- Globaliseringsambassadører kunne være fremtidens sprogkompetente medarbejdere
- Brobygning mellem uddannelsesniveauer skal optimeres.
- Fælles forskningsprojekter skal bane vejen for nytænkning inden for og på tværs af uddannelsesniveauer.

Efter konferencen gik styregruppen i gang med den konkrete implementering af de planlagte Flying Squads til kvalificering af de indhentede resultater. Efterår/vinter 2010 – 2011 var sat af til dialog med et antal gymnasier i form af fokusgruppeinterviews med elever og lærere. Der udarbejdedes spørgeguides til både elever og undervisere (bilag 3 & 4), og følgende invitation gik ud til gymnasierne bilagt baggrundsmateriale til belysning af det hidtidige arbejde og de foreløbige anbefalinger.

September 2010

Sprogkernen – invitation til dialog med Sprogkernens 'Flying Squad'

Med dette brev ønsker vi at invitere elever og lærere fra jeres gymnasium til at deltage i en **dialog om fremtidens sprogfag**. Vi = Projekt *Sprogkernen*, og vi har i det seneste år gennemført en række aktiviteter, hvis formål det har været at stille skarpt på, hvilke udfordringer, sprogfagene står over for i gymnasiet, og på hvilke mulige løsninger, der kan øjnes for at få mere fart på og prestige i fremmedsprogene. De foreløbige konklusioner af dette arbejde er beskrevet i vedlagte bilag. *Sprogkernens* styregruppe vil nu gerne i dialog med elever og lærere på så mange gymnasier som muligt for at skærpe de foreløbige konklusioner om sproglig kernefaglighed og om hvilken rolle, sprogene spiller i elevernes og undervisernes universer, i det faglige samspil på gymnasierne og i forhold til interkulturelle og globale udfordringer. Sprog er på mange måder i krise, men uden dialog og feedback kan vi ikke føde ind i samfundsdebatten om sprogs rolle og betydning for bl.a. globalisering og interkulturel forståelse. **Derfor er jeres input af central betydning for det fremadrettede arbejde.** Vi har derfor etableret en 'Flying Squad', der gerne vil i dialog med jer om følgende:

Med eleverne ønsker vi at diskutere spørgsmål som fx

- Har du nogensinde tænkt over, hvorfor du valgte sprog
- Har du nogensinde tænkt over, hvorfor du fravalgte sprog
- Har du overvejet, hvad sprog betyder for dig og din fremtidige karriere

Med underviserne vil vi gerne diskutere spørgsmål som fx

- Er det OK, at sprogfag er en hjælpedisciplin for andre fagligheder
- Handler sprogtilegnelse om kultur- og/eller litteraturforståelse
- Hvad betyder lærerrollen som sproglærer for dig?

Vi vil gerne komme ud på jeres gymnasier og afholde møder med hhv. lærere og elever og har følgende datoer til rådighed:

Datoer	
September	27.9.
Oktober	4.10., 26.10
November	3.11.,5.11.,19.11.,23.11.,30.11.
Januar	10.1., 18.1

Tilmelding foregår ved at I skriver til Lektor v/CBS Margrethe Mondahl - mm.isv@cbs.dk. Ved tilmelding bedes I venligst angive to mulige datoer. Tilmeldingerne behandles efter 'først til mølle' princippet, men **seneste frist for tilmelding er den 10. oktober.**

Med venlig hilsen

Styregruppen for *Sprogkernen*

Mette Skovgaard Andersen, Nanna Rosenfeldt, Helle Birk, Alex Klinge og Margrethe Mondahl

Resultatet af anmodningerne - og de muligheder styregruppen havde for at imødekomme dem - blev besøgt i perioden november 2010 til januar 2011.

De deltagende gymnasier var Rødovre Gymnasium, Aalborg Katedralskole, Aalborghus Gymnasium, Øregård Gymnasium, St. Annæ Gymnasium, Kongsholm Gymnasium og HF og CPH West. Alle steder blev repræsentanterne for styregruppen mødt med meget stor velvillighed og entusiasme fra både elever og læreres side.

FLYING SQUADS

Fra primo november 2010 til ultimo januar 2011 gennemførtes således syv gymnasiebesøg. Styregruppens medlemmer havde på forhånd udarbejdet fokusgruppeinterviewenes interviewguide til elever og 10 postulater til drøftelse blandt sprogunderviserne (bilag 3 & 4). Interviewene blev gennemført med spørgsmål stillet af de interviewansvarlige for elevernes vedkommende og igangsættelse og opfølgning i forhold til de 10 postulater som underviserne blev bedt om at tage stilling til. Alle interviews blev optaget, men de interviewansvarlige udarbejdede også noter og konklusioner umiddelbart efter interviewene. Bearbejdningen af data foregik delvist via softwaren NVivo, som egnede sig til netop kvalitative undersøgelsesdata. Som tidligere nævnt var det primære formål med denne del af projektet at kvalificere og afprøve de anbefalinger som workshops og konference var kommet frem til samt at få yderligere input fra elever og lærere.

På basis af **elevinterviewene** tegnede følgende relativt homogene billede sig inden for de fire hovedkategorier som Sprogkernen havde identificeret:

Identitet: Det er centralt for eleverne at de kan klare sig i andre kulturer end deres egen, at de oplever at engelsk på A niveau styrker deres generelle kompetencer, at fokus er på at kunne tale et sprog, at flere sprog er nyttigt, men ikke nødvendigvis interessant, og at sprog er en bonus som er et 'selling point' i forhold til job senere i livet. Der gives udtryk for at det anses for at være udtryk for større intelligens at være stærk i matematikfag, at matematik og naturfag er vigtigst i skolens/samfundets optik, og at det også er 'nemt' fordi der er klare svar og en indsats for at tilegne sig stoffet er målbar. Eleverne opfatter sproglig/kulturel kompetence som opnået når 'man kan klare sig', men giver samtidig udtryk for at ikke-engelsk ikke fører til et tilstrækkeligt kompetenceniveau til at de kan klare sig i den virkelige verden uden for klasseværelset.

I forhold til de **Rammer** som gymnasiet opstiller, er eleverne af den opfattelse at studieretningerne begrænser for meget i forhold til sproglige fag, at begynderprogene giver hurtig succes, mens det er vanskeligere at se at fortsættersprogene giver nye kompetencer. Mange elever opfatter Almen Sprogforståelsesforløbet som 'spild af tid', og som viden der ikke sættes i spil senere i uddannelsen, mens andre ser det som meget nyttigt og givende. En meget stor del af eleverne mener at Almen Studieforbereelsesforløbene fokuserer på ikke-sprogfagene og alene udnytter sprogfagene til tekstlæsning og ikke til reel videntilegnelse. De opfatter at samspillet mellem fa-

gene ikke er logisk, at der mangler ligevægt, og at tværfagligheden derfor er vanskelig. Faglige fællesskaber har det svært og sprogene (undtagen engelsk) bliver lillebror. Endelig giver de udtryk for at 'snittet er afgørende' for deres arbejdsindsats, og at det derfor opfattes som uhensigtsmæssigt at være tvunget til at vælge noget man ikke er god til, som fx et sprogfag ud over engelsk.

Det nationalfilologiske fundament opfattes meget forskelligt af eleverne. De fleste elever giver udtryk for at den litterære tilgang er fremherskende både i tekstlæsning og afleveringer. Mange elever er glade for litteraturlæsningen som giver identifikationsmuligheder og diskussioner som relaterer sig til deres egne oplevelser, og mange synes godt om samspillet mellem litteratur og samfundsforståelse, mens andre synes at hverdagsprog og non-fiction spiller for ringe en rolle, og at andre typer af tekster og genrer end de litterære burde være bedre repræsenteret. Her er der til en vis grad en sammenhæng med elevernes studieretningsvalg – elever med erhvervsøkonomi på skemaet har naturligt nok andre ønsker end de elever der allerhelst ville have haft 3 fremmedsprog. Nogle elever er af den opfattelse at formelt sprog er for meget i fokus, at korrekthed er det afgørende parameter for sproglig succes (ikke-engelsk), at litterær analyse fylder (alt for) meget, og at det er målet i sig selv for undervisningen. Dette er især en opfattelse som elever med matematik, fysik eller erhvervsøkonomi giver udtryk for. Eleverne er generelt glade for temalæsning, men mange mener at der gerne måtte indgå mere samfundsstof som en del af de tematiske tilgange, eller som en elev sagde: 'hvad skal vi med oldengelsk?' og uddybende mente 'jo, det der Shakespeare og s'n-oget'.

Didaktikken evalueres af eleverne som meget præget af grammatiktilegnelse og med stort fokus på eksamen og korrekthedskrav – altså den røde stregs pædagogik. De savner at sproget tales mere, og oplever selv – i modsætning til deres lærere - at en sproglig kompetence er lig med at kunne 'snakke sproget'. Mange elever giver udtryk for at sprogfag er svære at læse på (i modsætning til fx matematik), og at det er svært at måle fremskridt undtagen i begyndersprogene. Engelsk skiller sig ud i en særlig kategori, hvor eleverne er af den opfattelse at 'det kommer af sig selv', 'man kan høre når det er forkert' og at 'det kan vi bare'. For ikke-engelsk er situationen en helt anden. Her er oplevelsen at grammatik er en nødvendig, men også meget begrænsende faktor som skaber frustration og manglende evne til at udtrykke sig. Mange elever oplever derfor at de ikke får sagt det de gerne ville, at de er bange for at 'sige noget forkert', eller at de bevidst fravælger at ytre sig mundtligt på trods af at det er den kompetence de selv mener er central. De siger at de 'kan tale til 4 men skrive til 12'. Endelig siger mange at indøvede konstruktioner er meget fremherskende, og at undervisningen ofte er præget af spørgsmål-svar sessioner mellem lærer og elever og ægte interaktion er en mangelvare.

Mange siger at 'immersion' ville være rigtig godt, at sprogrejser ville gøre en forskel, hvis de var af længere varighed og omfattede mere ægte interaktion. Mange elever giver udtryk for at 'cooperative learning' flytter noget for dem, og at samarbejde, betydningsforhandling og fælles opbygning af kompetencer er værdifuldt. Endelig gives der udtryk for at der tales meget dansk i sprogundervisningen – nogle opfatter dette som nødvendigt, mens andre ser det som problematisk. Eleverne opfatter må-

let med undervisningen som at 'kunne gøre sig forståelig', og her er der en tydelig modsætning til korrekthedskravene og kravene til den litterære analyse. Oversættelse indgår ofte i undervisningen, men formålet er ikke klart for eleverne. Overordnet er der frustration over gerne at ville noget som ikke rigtigt fungerer i klasserummet, og som man ikke føler ejerskab til.

Konkluderende om elevernes opfattelse af fremmedsprogundervisning viser *Sprogkernens* undersøgelser:

- At kunne et sprog er at kunne snakke det.
- At lære fremmedsprog er svært fordi vejene ad hvilke kompetencen opnås er svære at se.
- At fremmedsprog som karriere ikke er attraktivt, men fremmedsprog, ikke mindst engelsk, er nødvendigt for at kunne bestride et job.
- At læse fremmedsproget skønlitteratur er hyggeligt og personligt, men der mangler ægte tværfaglighed, faglige fællesskaber og ikke-litterære tekster.
- At lære fremmedsprog er at lære grammatik (gælder primært ikke-engelsk).
- At engelsk kan man bare – der er ikke mere at lære!

Lærerinput fra Flying Squads er meget mindre homogent end elevinputtet. Metodisk blev data indsamlet ved præsentation af 10 postulater for gruppen af lærere som ønskede at drøfte fremmedsprogenes situation med *Sprogkernens* repræsentanter. Lærerne valgte selv hvilke postulater de ønskede at drøfte først, men det var karakteristisk for de fleste diskussioner at vægningen mellem sprogenes litterære og ikke-litterære tekster og didaktiske tilgange gav anledning til de mest intense drøftelser. Mange undervisere betragtede herudover *Sprogkernens* besøg som en kærtkommen lejlighed til at drøfte problemstillinger som en travl hverdag ofte ikke gav tid til at fordybe sig i og forholde sig konkret til. Lige som i elevinterviewene var der mulighed for at gå ud over postulaterne og kommentere andet og her blev især efteruddannelse og tidspress sat på dagsordenen.

Det var tydeligt i samtalerne mellem underviserne at **sprogfagene opfattes som under pres fra især naturfagene**, og at elevernes fokus på karaktergennemsnit er en særdeles motiverende faktor især i de fag hvor der opleves kontant afregning i form af resultater der enten er rigtige eller forkerte (fx matematik). Lærerne lagde stor vægt på sprogfagernes almendannende og humanistiske tilgang, det er fag der kan 'tage eleverne i hånden', 'give dem en forståelse af verden' og italesætte nogle af de menneskelige problemstillinger som unge mennesker står overfor som kærlighed, had, konflikter, personlig udvikling m.m. Litteraturen betragtes af mange som et middel til dette, altså at litteraturen er døråbneren til kulturforståelse, mens andre er mere skeptiske over for denne tilgang som også mange elever at dømme efter *Sprogkernens* data har svært ved at forstå.

Med hensyn til sprogenes **kompetencegivende indhold** – sproglig kunnen og viden – varierer underviserens opfattelse meget: nogle undervisere fokuserer meget på sprogets grammatiske normer, andre på pragmatikken, semantikken eller sproget

som indgang til kulturforståelse. Ofte er afsættet skriftligt materiale, og tekstanalyse spiller en meget stor rolle. En del undervisere giver udtryk for at det er endemålet med undervisningen: eleverne skal kunne gennemføre en detaljeret og korrekt tekstanalyse, kende og kunne adskille forskellige (litterære) genrer og kunne sætte teksten i perspektiv i forhold til samtid og samtidens litterære tradition. Lærerne siger bl.a. at 'det er godt at elever kan få indblik i litteraturtraditionen i fx engelsk', vi 'bruger mange avisartikler fra både tyske og franske aviser', 'aktivt ordforråd er et problem' og derudover at eksamens klare fokus på analytiske færdigheder er afgørende for fagenes indhold. Forskellen mellem engelsk og ikke-engelsk er meget tydelig her: engelsk kan rigtig meget i forhold til tekstanalyse og anvendelse af værktøjer til dette mens ikke-engelsk fokuserer på grammatisk struktur og korrekthed.

Underviserne er åbne over for **andre tilgange end traditionel klasseundervisning**, og mange har benyttet mange forskellige tilgange: collaborative learning, blended learning, e-læringsprogrammer, smartboards m.m., men samtidig mener mange at disse 'nye' måder at gå til undervisningen på er tidsrøvere som ikke tjener eleverne tilstrækkeligt i det lange løb. Om brugen af 'nye medier' siger underviserne bl.a. også 'sociale medier bruger vi ikke - det kræver at vi også selv skal kunne'. Underviserne anerkender at der er et forventningspres fra eleverne om 'nye' måder at håndtere læring og videntilegnelse på, men også at de ikke er klædt på til den udfordring og gerne vil have efteruddannelse og samarbejde med forskere om disse tiltag.

Om de små sprog siger underviserne bl.a.: 'eleverne har ikke sprog nok til at kunne læse litteraturen. Øvelseselementet er vigtigt. Studieegnethed er metodeorienteret, analyse, synopser, opgaver ... og indlæring og det at huske et stof finder ikke sted'. Endvidere siger underviserne: 'der er for stor afstand mellem undervisning og eksamen. Stor forskel i niveau - eleverne kan ikke lære det der forlanges. Eleverne kan ikke forklare fx fejl i eksamensopgaven' og 'de matematiske elever kan godt lide grammatik, de andre klasser er ikke glade for tysk (men de vil alle gerne kunne se et resultat - et facit)'; 'de tror at de er verdensmestre i engelsk, det ved de godt de ikke er i tysk' og 'må jeg ikke godt sige det på dansk' - og hvor fanden bliver fremmedsproget så af!!' Der er en tydelig frustration over manglende sammenhæng, relevans og det at blive taget alvorligt af både samfund, kolleger og elever. Sprogfag 'kan man snakke sig fra', og det er ikke noget erhvervslivet vægter i stillingsopslag og samfundet betragter som andet end ekstraviden der måske kan være meget praktisk hvis man nu skulle ende med at have et job i udlandet - men så kan man jo bare 'snakke engelsk'. Lavstatus til sprog og manglende synlig relevans og progression bliver meget udtalt for de små sprogs vedkommende, og underviserne føler at de er sat på en uriaspost som få anerkender. På trods af dette giver mange lærere udtryk for stor faglig stolthed og et stærkt ønske om at kæmpe videre mod alle odds. Så trods meget dramatisk faldende tilgang til ikke-engelsk ser lærerne en fremtid og nogle udviklingsmuligheder for fagene. Centrale konklusioner fra lærerdialogen er:

- Underviserfrustration over ikke at have en meningsfyldt plads i elevernes/aftagernes verden.
- Stor forskel på hvad sprogfag opfattes som et bidrag til i elevernes uddannelsesportefølje – 'krydderiet' der gør at de forstår verden bedre, en uundværlig kompetence for den globale borger, klassisk humanistisk dannelse, kultur- og samfundsforståelsesfag. Dette bidrager til en diffus og ikke-statusgivende position i nutidens gymnasium.
- Skisma mellem eksamenskrav og undervisningsindhold.
- Skisma mellem ønsker om aktive, involverende sprogfag og analytisk fokus.
- Niveauforskelle som vanskeliggør traditionel klasseundervisning.
- Manglende IKT-kompetencer og derved mulighed for at møde eleverne i et 'nyt' læringsmiljø.

Alt i alt viser Flying Squads dialogen en overvejende homogen opfattelse blandt elever af hvad fremmedsprogenes kerne er for dem. Underviserne har ikke samme billede af virkeligheden – de ser fremmedsprogene som den direkte vej til (inter)kulturel kompetence, dannelse i ordets klassiske forstand og til en fremtid i de traditionelle humanistiske discipliners virkefelt.

AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

Projekt Sprogkernen har på baggrund af dialog og aktiviteter givet et øjebliksbillede af fremmedsprogfagernes status i gymnasiet. På baggrund heraf kan projektet afrundes med 8 anbefalinger som, hvis de implementeres, kan bidrage til at styrke fremmedsprogene i gymnasiet og dermed til at udstyre kommende generationer med stærkere sprog- og kulturkompetencer. Hvis elevs og underviseres billede af fremmedsprogenes rolle og potentiale skal bringes sammen, og fremmedsprogene skal indtage en afgørende plads i unges karrieretænkning, således som fx kommissoriet til arbejdsgruppen der skal se på fremmedsprogenes rolle i fremtidens uddannelsessystem i Danmark lægger op til, så er der behov for at den nationale strategi tager Sprogkernens anbefalinger i betragtning, og der er behov for at fremtidens fremmedsprogs- og kulturundervisning skal føre til interkulturel handlingskompetence for fremtidens medarbejdere i danske virksomheder og organisationer. Sprogkernen har afdækket en lang række udfordringer, mulige løsninger og først og fremmest været i aktiv dialog med aktørerne i den gymnasiale virkelighed: Der er meget at bygge på, men projektet har også opfanget faresignaler – der er risiko for grundstødning – navigationen skal revideres og tilrettes en stadig mere kompleks global virkelighed hvor interkulturel handlingskompetence er helt central for unge generationers behov for at kunne begå sig i multikulturelle og multinationale sammenhænge til gavn for dansk udvikling og vækst. Vi håber at nærværende afslutningsrapport vil stimulere og kvalificere debatten om fremmedsprogenes fremtid i det danske uddannelsessystem.

BILAG

BILAG 1: DELTAGERE I WORKSHOPS & FLYING SQUADS

Deltagere i workshops

Navn	arbejde/tilknytning	email	tlf	adresse
Alex Klinge, styregruppe-medlem	Instituttleder, Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi, CBS	ak.isv@cbs.dk	3815 3158	Dalgas Have 15, 2000 Frede- riksberg
Margrethe Mondahl, styre-gruppedlem	Lektor i engelsk, Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi, CBS	mm.isv@cbs.dk	3815 3164	Dalgas Have 15, 2000 Frede- riksberg
Birgit Henriksen, styregrup-pemedlem	Lektor, Institut for Engelsk, Germansk og Romanske Studier og direktør for Center for Parallelsproglighed, KUA	birgit@hum.ku.dk	3532 8607	Njalsgade 128, 24.2, 2300 Køben- havn S
Helle Birk, styregruppemedlem	Lektor i tysk og engelsk, Øregård Gymnasium	h_birk@tdcads.l.dk	3962 2826	Gersons- vej 32, 2900 Hellerup
Mette Skovgaard Andersen	Lektor i tysk, Institut for Internationale Kultur- og Kommunikationsstudier	msa.ikk@cbs.dk	3815 3265	Dalgas Have 15, 2000 Frede- riksberg
Per Anker Jensen	Professor i datalingvistik, Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi, CBS	paj.isv@cbs.dk	3815 3303	Dalgas Have 15, 2000 Frede- riksberg
Hanne Leth Andersen	Direktør, Learning Lab, CBS	hla.ll@cbs.dk	3815 3357	Kilen, Kilevej 14A, 2., 2000 Frede- riksberg
René Bühlmann	UVM fagkonsulent i Engelsk, AS og Kinesisk, Stx	Re-ne.Buhlmann@uvm.dk	2557 4131	Kansler- gade 4, 2.th. 2100 Køben- havn Ø
Claus Zedlitz	UVM fagkonsulent i Engelsk, Hhx og Htx	Claus.Zedlitz@uvm.dk	2557 4142	Tokker- bakken 11 8240

				Risskov
Dorte Frstrup	UVM fagkonsulent i Fransk og Almen Sprogforståelse Hf/Hhx/Htx/Stx	Dorte.Frstrup@uvm.dk	2565 9205	Harald Kiddes Vej 53, 8230 Åbyhøj
Lene Kirk-Sørensen	UVM fagkonsulent i Spansk Hf/Hhx/Stx	Lene.Kirk-Soerensen@uvm.dk	2557 4149	Middelvej 30, 1. 2820 Gentofte
Karl-Henrik Jørgensen	Rektor Greve Gymnasium	ggkhj@greve-gym.dk	4397 2000	Rådhus- holmen 12, 2670 Greve
Stefan Polke	Lektor i tysk og dansk ved Greve Gymnasium	ggsp@greve-gym.dk	4635 8638 2326 0673	Rådhus- holmen 12, 2670 Greve
Kristoffer Kildelund	Lektor i engelsk og dansk ved Greve Gymnasium	ggkki@greve-gym.dk	4399 6254	Rådhus- holmen 12, 2670 Greve
Lisbeth Opstrup-Petersen	Lektor i fransk og idræt ved Frederiksberg Gymnasium	lo@frederiksberggymnasium.dk		Falkoner Plads 2, 2000 Frede- riksberg
Helga Falkesgaard	Lektor i tysk og engelsk ved Frederiksberg Gymnasium	hf@frederiksberggymnasium.dk		Falkoner Plads 2, 2000 Frede- riksberg
Christian Grøndahl Stage	Lektor i engelsk og religion ved Frederiksberg Gymnasium	cs@frederiksberggymnasium.dk		Falkoner Plads 2, 2000 Frede- riksberg
Pia Ohrt	Lektor i italiensk og dansk ved Frederiksberg Gymnasium	po@frederiksberggymnasium.dk		Falkoner Plads 2, 2000 Frede- riksberg
Henriette Knudsen	Lektor i En- gelsk/dansk/psykologi, Fredericia Gymnasium	hk@fredericia-gym.dk		Nørre- brogade 88, 7000 Fredericia
Nikolaj Schütze	Lektor i Tysk/historie, Fredericia Gymnasium	ns@fredericia-gym.dk		Nørre- brogade 88, 7000 Fredericia
Karin Jørgensen	Lektor i engelsk ved Silkeborg Gymnasium	joe@silkeborg-gym.dk	8620 1242	Bern- storffsvej 63 8260 Viby J
Lise Lauridsen	Lektor i spansk ved Silkeborg Gymnasium	ll@silkeborg-gym.dk	8625 2080	Arne- gaardsvej 48, 8230

				Åbyhøj
Jette von Holst-Pedersen	Lektor i tysk og dansk som andet fremmedsprog ved Professionshøjskolen	je-pe@fredersem.dk		Nye-landsvej 27-29, 2000 Frederiksberg
Lone Krogsgaard Svarstad	Lektor i engelsk ved Professionshøjskolen	losv@fredersem.dk	7248 7203	Nye-landsvej 27-29, 2000 Frederiksberg
Lilian Rohde	Seminarielektor, Professionshøjskolen UCC, Læreruddannelsen Blaagaard/KDAS	lr@ucc.dk	4189 7581	Mørkhøj Parkallé 5, 2860 Søborg
Simon Wandel-Petersen	DGS	simonwandelih@hotmail.com	7020 4017 2726 6007	Vibevej 31, 2400 København NV
Nanna Rosenfeldt	EU konsulent, DEA/FUHU	nr@dea.nu	3342 6609 6066 6252	Fiolstræde 44, 1171 København K
Inge Voller	Projektleder, Niels Brocks Handelsgymnasium	inv@brock.dk		Julius Thomsens Plads 6 – 10, 1925 Frederiksberg C.
Merete Vonsbæk	Lektor, Rødovre Gymnasium	vonsbaek@private.dk		
Jonas Rasmussen	UA, Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi, CBS			

Flying Squads

Rødovre gymnasium	2 fokusgruppeinterviews med elever med tysk/fransk/spansk (21 elever) 1 lærerinterview (4 lærere)
Aalborg Katedralskole	2 fokusgruppeinterviews med elever med tysk/fransk/spansk (24 elever) 1 lærerinterview (8 lærere)
Aalborghus Gymnasium	1 fokusgruppeinterview (15 elever) 1 lærerinterview (6 lærere)
Kongsholm Gymnasium	2 fokusgruppeinterviews med elever med tysk/fransk/spansk 1 lærerinterview
St. Annæ Gymnasium	2 fokusgruppeinterviews med elever med tysk/fransk/spansk 1 lærerinterview
CPH West7 handelsgymnasiet i Ballerup	2 fokusgruppeinterviews med elever med tysk/fransk/spansk 1 lærerinterview
Øregård Gymnasium	6 fokusgruppeinterviews (92 elever) 1 lærerinterview

BILAG 2: INVITATION TIL SPROGKERNENS KONFERENCE

**Copenhagen
Business School**
HANDELSHØJSKOLEN

Konference ved Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi:

Mere fart på fremmedsprogene? - En konference om fremmedsprogene i gymnasiet

Fremmedsprogene er i en paradokssituation. Danske unge har fingeren på pulsen og de har et globalt udsyn. Desværre er de tilsyneladende knapt så opsatte på at bruge kræfterne på at dygtiggøre sig i de fremmedsproglige discipliner.

Som led i et større projekt*, som skal belyse udfordringerne for fremmedsprogene på gymnasieniveau, er Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi på CBS torsdag den 9. september vært for en konference om udfordringer og mulige veje at gå i den faglige udvikling af fremmedsprogene i gymnasiet. Se programmet nedenfor.

Konferencen er åben for alle interesserede og lægger op til en bredere debat. Tilmelding nødvendig: khp.isv@cbs.dk

*ISV har søgt og fået bevilget penge fra Undervisningsministeriet til "Fornyelse af kernefagligheden i fremmedsprogene i de gymnasiale uddannelser". Projektet gennemføres i samarbejde med repræsentanter fra KU, gymnasieskolen og DEA. Læs mere om projektet på hjemmesiden: www.sprokernen.dk

Tid og sted:
9. september 2010
kl. 9.00-16.00
Auditorium SC.033

Copenhagen Business School
Dalgas Have 15
2000 Frederiksberg
[Se adressen på www](http://www.cbs.dk)
[Se tilmeldingssiden](http://www.cbs.dk)

Tilmelding:
hvis du ønsker at deltage, bedes du sende en mail til: Kirsten Hjortkær Petersen på: khp.isv@cbs.dk

Deltagelse er gratis:
Der vil blive serveret kaffe/te formiddag og eftermiddag samt en let frokost

Sidste frist for tilmelding:
Mandag d. 6. september

For yderligere information:
Margrethe Mondahl
m.mondahl@cbs.dk

Organiseret af:
Institut for Internationale Sprogstudier og Vidensteknologi, CBS
Dalgas Have 15
2000 Frederiksberg

Torsdag d. 9. september Auditorium SC.033	9.00 – 16.00 Konference:	
	Mere fart på fremmedsprogene?	
	9.15- 9.30	Velkomst ved Institutleder Alex Klinge (Handelshøjskolen/CBS)
	9.30- 10.00	Introduktion til projektet og dagen i dag ved lektor og projektleder Margrethe Mondahl (Handelshøjskolen/CBS)
	10.00- 12.30	Fire præsentationer af konferencens tema, hver efterfulgt af panel- og plenumdiskussion: Mads Hermansen (professor, Learning Lab, Handelshøjskolen/CBS), "Læreprocesser og undervisningsovervejelser"

	Hanne Tange (lektor, Institut for Sprog og Erhvervs kommunikation, Århus Universitet): "Sprogfag i krise: hvor godt går det egentlig med engelsk i Danmark?" Lisbeth Verstraete Hansen (lektor, Institut for Internationale Kultur- og Kommunikationsstudier, CBS): "Sproget i situation - hvordan kan man udvide den nationale ramme om sprogfagene?" Søren Harnow Klausen (Professor, <u>Institut for Filosofi, Pædagogik og Religionsstudier</u> SDU): "Fremmedsprog og tværfaglighed"
12.30-13.30	Frokost
13.30-15.00	Workshops: Tværfaglighed (facilitator: Karl-Henrik Jørgensen, rektor (Greve Gymnasium)) Litteratur, kultur og sprog (facilitator: Jette von Holst Pedersen, lektor (Professionshøjskolen Frederiksberg)) Læring og forskningsforankring (facilitator: Hanne Leth Andersen, professor og direktør (Learning Lab, CBS))
15.00-16.00	Afsluttende diskussion

10 postulater om nødvendige ændringer i sprogundervisningen i Gymnasierne

- hvis der skal mere fart på fremmedsprogene

1. Det duer ikke længere at undervise med udgangspunkt i nationalstaternes sprog, kultur og litteratur – nationalfilologien er død, og sproget som adgang til en global verden skal være det bærende. Fx tysk som adgang til Østrig, Schweiz, Belgien og Østeuropa.
  - Der skal derfor være en anden fordeling mellem skønlitterære tekster og prosa. Fordelingen bør snarere være 50/50; måske endda 25/75 – mao der skal mere fokus på karrierespørgsmålet og mindre fokus på det traditionelle almindelige
2. Indfør litteraturvidenskab for Dansk samt fremmedsprogene og frigør plads til sprogtilegnelsen. Det giver ingen mening, at samtlige fremmedsprogfag og dansk underviser i tekstanalyse.
3. Sprogtilegnelsesdelen fylder for lidt i undervisningen og skal have mere plads. Hvad nytter det at kende den franske litteratur, hvis man ikke kan bestille en øl?
4. Gymnasierne skal have AT-forløb, hvor det er obligatorisk, at et sprogfag skal deltage, samtidig må sprogfagene acceptere i stor udstrækning at være hjælpefag til de øvrige discipliner. Tekstlæsning og kulturforståelse er forudsætning for alt.
5. Drop AP – eleverne kan alligevel ikke bruge det tillærte i sprogundervisningen.
6. Der er for lidt IKT i sprogundervisningen. De mange muligheder, de nye medier giver, bliver ikke udnyttet i tilstrækkelig grad. Lærerne må efteruddannes.
7. Der er for mange regler, for mange røde streger og for lidt spræl i undervisningen → der skal mindre grammatik og mere spræl i undervisningen.
8. Sprogundervisningen i gymnasierne er båret af gamle traditioner og ikke af forskningsbaseret viden om, hvordan man bedst lærer sprog. Denne viden skal komme til anvendelse i den konkrete undervisningspraksis.

9. Brobygningen mellem Folkeskole, Gymnasier og de videregående uddannelser fungerer for dårligt. Gymnasielærere skal på 'gæsteophold' i Folkeskolerne og omvendt skal Folkeskolelærerne på 'gæsteophold' i gymnasierne.
10. Accepter at forskellige indgangsforudsætninger betyder, at der er stor forskel på fremmedsprogsundervisningen i engelsk og i de øvrige fremmedsprog.

BILAG 4 FOKUSGRUPPEINTERVIEWS FLYING SQUAD EFTERÅR

EFTERÅR/VINTER 2010-2011

SPØRGSMÅL TIL ELEVER

IDENTITET:

Hvad er det mest interessante og relevante ved sprog og sprogundervisningen?

Hvad er det mindst interessante ved sprog og sprogundervisning?

Hvad betyder jeres gymnasieretning for jeres valg? Har I valgt retning ud fra sprog eller er der andre faktorer der spiller mere ind?

Hvad har muligheden for/ulemperne ved at starte på et nyt sprog i gymnasiet betydet for jer?

Hvad forventer I at kunne/skulle bruge jeres sprogkundskaber til efter studentereksamen?

Sprog som karriere? Globaliseringsambassadør?

RAMMER:

Hvike(t) andet/andre sprog end engelsk har du valgt? Og hvorfor?

Sprog i tværfaglige projekter/opgaver? Hvad er mulighederne og hvordan bliver de udnyttet?

AP – hvad har det betydet for jeres opfattelse af hvad sprog kan bruges til?

AT – hvilken rolle spiller sprogfagene og hvilke sprog indgår typisk?

Giv konkrete eksempler på interessante AT-forløb, du har haft, hvor et eller flere sprog er indgået.

Hvad betyder det, at det er tilstrækkeligt at have engelsk på B-niveau på de videregående uddannelser?

DET NATIONALFILOLOGISKE FUNDAMENT:

Indhold i sprogundervisningen? Hvad skal det efter jeres mening være?

Synes I der er for meget eller for lidt kultur/litteratur/sprog (grammatik) etc. i sprogundervisningen?

Hvad skulle der være mere af, hvis du kunne bestemme?

Hvad skulle der være mindre af?

Er der noget, I slet ikke har beskæftiget jer med i sprogundervisningen, som du har savnet?

Mener du, at sprog har nogen indflydelse på, hvem man er som menneske? Giv et eksempel

Mener du, at sprog har nogen indflydelse på globale problemstillinger? Giv et eksempel

Hvilke elementer af sprogundervisningen forestiller I jer vil have betydning for jeres karriere/jeres personlige udvikling?

DIDAKTIK:

Hvad synes I at det vil sige at lære et sprog?

Hvordan synes I det er optimalt at lære sprog?

Hvad er jeres succeskriterier for at have lært sprog?

Synes I at sprogfagene adskiller sig fra andre fag på nogle afgørende måder

- Undervisningsmæssigt
- Indholdsmæssigt
- Måden man lærer på
- Læringsmålene